

TANJA LAHTI & MARKUS LAINE

KAUPUNGIN TOIMINTA TUTUMMAKSI JA VUOROVAIKUTUS VAHVEMMAKSI

Helsingkiläisten näkemyksiä
kaupungin toiminnasta ja
päätöksenteosta vuonna 2012

2

TUTKIMUSKATSAUKSIA 2013

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

**TIEDUSTELUT
FÖRFÄGNINGAR
INQUIRIES**

Tanja Lahti, p. – tel. 09 310 78069
etunimi.sukunimi@hel.fi

**JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18–20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmsgatan 18–20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarenkatu 18–20 A)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

**INTERNET
WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/**

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. – tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYYNTEI
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarenkatu 18–20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmsgatan 18–20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library
Siltasaarenkatu 18–20 A, tel. +358 09 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

KAUPUNGIN TOIMINTA TUTUMMAKSI JA VUOROVAIKUTUS VAHVEMMAKSI

Helsingkiläisten näkemyksiä kaupungin
toiminnasta ja päätöksenteosta vuonna 2012

TANJA LAHTI & MARKUS LAINE

TUTKIMUSKATSAUKSIA
FORSKNINGSRAPPORTER
STUDY REPORTS

2013:2

KÄÄNNÖKSET
ÖVERSÄTTNING
TRANSLATIONS
Multiprint Oy / Multidoc

KUVIOT
FIGURER
GRAPHS
Pirjo Lindfors

TAITTO
OMBRYTTNING
GENERAL LAYOUT
Pirjo Lindfors

KANSI
PÄRM
COVER
Tarja Sundström-Alku
Kansikuva | Pärm bild | Cover picture
Helsingin kaupungin aineistopankki / Erno Launis

PAINO
TRYCKERI
PRINT
Edita Prima Oy, Helsinki 2013

PAINETTU
ISSN 1455-7266
ISBN 978-952-272-437-3

VERKOSSA
ISSN 1796-7236
ISBN 978-952-272-438-0

SISÄLLYS

ESIPUHE	4
FÖRORD.....	5
FOREWORD	6
KUNTADEMOKRATIAKYSelyn TAUSTA, TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	7
Kyselytutkimuksen taustaa	7
Kyselytutkimuksen tavoitteet ja toteutus	8
Vastanneiden taustatiedot.....	9
KUNTADEMOKRATIAKYSelyn TULOKSIA.....	13
Kiinnostus kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon.....	13
Tietolähteet kaupungin asioissa	15
Helsingin asioita koskevan tiedon riittävyys.....	17
Helsinki tiedotusvälineissä ja mielikuvana	22
Osallistumistavat ja niiden tehokkuus.....	24
Motiivit äänestämiseksi tai äänestämättä jättämiselle	26
Mielipiteet päätöksenteosta ja osallistumis- ja vaikuttamis- mahdollisuuksista	28
Osallistumisen suurimmat haasteet.....	31
JOHTOPÄÄTÖKSET.....	33
SLUTSATSER	37
CONCLUSIONS	42
LÄHTEET.....	47
LIITE 1	48

ESIPUHE

Kaupunkilaiset tekevät kaupungin. He muodostavat myös poliittisen yhteisön, joka päättää siitä ketkä kunnassa tekevät päätöksiä. Kaupungin asukkailla ja palvelujen käyttäjillä tulee kuntalain mukaan olla edellytykset osallistua ja vaikuttaa kaupungin toimintaan. Silti kaupunki voi päättää siitä, miten velvollisuus käytännössä toteutetaan. Helsinkiläisille on tarjolla monenlaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. On kuitenkin tärkeä tietää, miten helsinkiläiset kokevat nämä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuutensa ja koetaanko kaupungin toiminta ja päätöksenteko ylipäätään kiinnostavana. Siksi helsinkiläisiltä tiedusteltiin syksyllä 2012 kyselylomakkeella heidän osallistumis- ja vaikuttamiskokemuksiaan sekä näkemyksiä kunnallisdemokratian toimivuudesta ja tulevaisuudesta syksyllä 2012.

Kyselyn vastaukset antavat kuvaa helsinkiläisten näkemyksistä ennen viime syksyn kunnallisvaaleja ja kaupungissa käynnistyneitä demokratiatoimenpiteitä. Tulokset vahvistavat aiempia tutkimustuloksia: elämme parhaillaan murrosvaiheessa niin kuntarakenteiden kuin kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismuotojenkin osalta. Kaupunkilaiset kaipaavat lisää sananvaltaa itseänsä koskeviin asioihin.

Helsingissä maaliskuu 2013

Timo Cantell
tutkimuspäällikkö
Helsingin kaupungin tietokeskus

FÖRORD

Det är invånarna som gör staden. De bildar även en politisk gemenskap som fattar beslutet om vem som fattar beslut i kommunen. Stadens invånare och de som utnyttjar stadens tjänster ska enligt kommunallagen ha förutsättningar för att delta i och påverka stadens verksamhet. Staden kan emellertid fatta beslutet om hur denna skyldighet i praktiken genomförs. Helsingforsarna erbjuds många slags möjligheter att delta och påverka. Det är emellertid viktigt att veta hur helsingforsarna upplever möjligheterna att delta och påverka och om de överhuvudtaget anser att stadens verksamhet och beslutsfattande är intressant eller inte. Därför genomfördes hösten 2012 en invånarenkät bland helsingforsarna om deras erfarenheter av deltagandet och påverkan samt åsikter om hur väl kommunaldemokratien fungerar och dess framtid .

Enkätresultaten beskriver helsingforsarnas åsikter före kommunalvalet i höstas samt de demokratiåtgärder som inletts i staden. Resultaten stärker tidigare forskningsresultat: vi lever i ett brytningsskede såväl med tanke på kommunstrukturer som med tanke på kommuninvånarnas deltagande- och påverkningsformer. Stadsborna önskar ökad bestämmanderätt i frågor som gäller dem själva.

I Helsingfors mars 2013

Timo Cantell
forskningschef
Helsingfors stads faktacentral

FOREWORD

A city is made up of its residents. The residents also form the political community that selects the decision makers in the municipality. According to the Local Government Act, the city's residents and service users must have the possibility to take part in and influence the city's operations. Still, it is the city that has the right to decide how these duties are put into practice. Many types of possibilities to participate and influence are offered to the residents of Helsinki. However, it is important to know what the residents of Helsinki think about these possibilities and if they feel that the city's operations and decision-making processes are interesting at all. Therefore, in the autumn of 2012, the city's residents answered a questionnaire on their experiences in the possibility to participate and act as well as on their views on the operability and future of municipal democracy.

The answers portray the residents' views before the municipal elections and democracy actions of last autumn. The results strengthen the results of the earlier studies: we are currently standing at a crossroads in terms of the municipal structures and the municipal citizen's possibilities to participate and act. The city's residents want to have more power on all matters that affect them.

Helsinki, March 2013

Timo Cantell
Research Manager
Helsinki City Urban Facts Office

KUNTADEMOKRATIAKYSelyn TAUSTA, TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Kyselytutkimuksen taustaa

Helsingin kaupunki toteutti syksyllä 2012 kuntalaiskyselyn, jolla tiedusteltiin helsinkiläisten kiinnostuneisuutta kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon. Samalla tiedusteltiin, onko tietoa riittävästi ja helposti saatavilla sekä mitä osallistumistapoja käytetään ja miten tehokkaiksi eri osallistumistavat koetaan. Tämä kyselyn tulokset kertovat kuntalaisten näkemyksistä ennen kaupungissa käynnistyviä demokratiatoimenpiteitä – tulevaisuuden kuntalaiskyselyt näyttävät, mikä vaikutus demokratiahankkeilla ja muilla toimilla on ollut kuntalaisten näkemyksiin kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista.

Kyselyssä hyödynnettiin pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattoreita. Nämä indikaattorit luotiin vuonna 2009 pääkaupunkiseudun kaupunkien johdolle työkaluksi kuntademokratian tilan seuraamiseen ja kehittämiseen. Mittarit kuvaavat monipuolisesti kunnallisen demokratian eri ulottuvuuksia: vaalit, kuntademokratian käytännöt, kuntalaisten kokemukset sekä luottamushenkilöt ja kunnallisdemokratia.

Demokratiaindikaattoreiden jatkuva käyttö mahdollistaa tutkimustiedon kumuloitumisen ajan myötä, mikä antaa siten myös tietoa kuntademokratiaan liittyvien eri ilmiöiden kehityksestä ja muutostrendeistä. Tietoa voidaan soveltaa kunnallisen demokratian nykytilan arvioinnissa sekä käyttää taustatietona pohdittaessa, miten kansanvallan edellytyksiä kunnassa tulisi parantaa.

Helsingin kaupungin tavoitteena on lisätä kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuuksia ja vahvistaa demokratiaa vuosien 2009–2012 strategiaohjelmansa mukaisesti. Tätä varten kaupunginhallitus asetti vuonna 2011 Demokratiaryhmän kokoamaan yhteen demokratiiahankkeita ja siten vahvistamaan kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuuksia.

Helsingin kaupunginhallitus käsitteli Demokratiaryhmän esitysten jatkotoimenpiteitä 25.6.2012 ja päätti käynnistää vuoden 2013 alusta alkaen alueellisen osallistumisen kokeilun. Kaupunginhallitus päätti 17.12.2012 valita vuodelle 2013 alueellisen osallistumisen kokeiluun kymmenen hanketta.

Demokratiaa voidaan määritellä eri tavoin. Demokratiaa voidaan korostaa edustuksellisenä järjestelmänä, jossa kansa valitsee itselleen edustajat tietylle vaalikaudelle, osallistuvana demokratiana, jossa painotetaan kansalaisten oikeutta osallistua ja vaikuttaa yhteisiä asioita koskevaan päätöksentekoon tai suorana demokratiana, jossa kansa päättää suoraan yhteisistä asioista esimerkiksi äänestämällä niistä. Vahvan kunnallisdemokratian ja elinvoimaisen kaupungin nähdään liittyvän vahvasti yhteen. On esimerkiksi todettu, että ne alueet ja kaupungit, joissa asukkaat osallistuvat aktiivisesti ja joissa on toimivat poliittis-hallinnolliset rakenteet, menestyvät myös taloudellisesti parhaiten (Ryynänen & Salovaara 2002).

Demokratia ja kunnallinen itsehallinto ovat prosesseja, jotka ovat jatkuvassa, hitaassa muutoksessa. Suomalainen kunta on, toisin kuin kunnat monissa muissa maissa, varsin vahva itsehallinnollinen kokonaisuus, jossa tehtävät päätökset vaikuttavat suuresti ihmisten elämään. Se on usein ihmisille lähin demokraattinen yhteisö, jonka toimintaan osal-

listutaan useilla tavoilla äänestämisen lisäksi. Viime vuosina on ollut havaittavissa, että monet kuntalaiset haluavat osallistua ja saada vastakaikua mielipiteilleen myös vaalien välillä (Jäntti & Pekola Sjöblom 2009). Äänestäminen kunnallisvaaleissa on yksi tärkeä osallistumisen muoto, mutta monet ovat entistä halukkaampia vaikuttamaan silloin, kun omaa arkielämää koskevista asioista tehdään päätöksiä tai kun tehtyjä päätöksiä toteutetaan (Hajer 2003). Kaupunkilaisten tunne vaikutusmahdollisuuksien toteutumisesta on tärkeää kunnan itsehallinnon legitimitietin kannalta. Australialainen politiikan tutkija John Dryzek on todennut: ”Demokratia ei ole käsite, se on suuri keskustelu”. Tämä kyselyn voi nähdä osana tuota suurta keskustelua, jossa kaupunkilaiset kertovat näkemyksensä demokratian tilasta.

Kyselytutkimuksen tavoitteet ja toteutus

Helsingin kaupungin tietokeskus toteutti Kuntademokratia kuntalaisten kokemana 2012 -kyselyn syys-lokakuussa 2012. Kyselyssä tiedusteltiin, miten kiinnostuneita ja tyytyväisiä helsinkiläiset ovat Helsingin kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon. Samalla selvitettiin käytettyjä osallistumistapoja ja niiden tehokkuutta. Kysymysten laadinnassa hyödynnettiin Pääkaupunkiseudun Demokratiaindikaattorit -hankkeessa luotuja mittareita.

Kyselyn tavoitteena oli kuvata demokratian tilaa Helsingissä syksyllä 2012 kaupunkilaisten näkökulmasta. Kyselyn tuloksilla voidaan luoda kuvaa helsinkiläisten kiinnostuksesta kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa kohtaan sekä heidän osallistumistavoista. Vastaukset tukevat osaltaan demokratian ja osallistumisen kehittämistä.

Kysely toteutettiin otantatutkimuksena, mutta tutkimuksessa tarjottiin myös muille kuin otokseen valituille helsinkiläisille mahdollisuus vastata kyselyyn verkossa olevan avoimen kyselylomakkeen kautta. Otantatutkimukseen valittiin satunnaisesti 2 400 yli 18-vuotiaita helsinkiläistä eri puolilta Helsinkiä. Otokseen valittiin 1 500 suomen- tai ruotsinkielistä ja 900 venäjän- tai vironkielistä. Muunkielisten suhteellisesti suuremmalla otosmäärällä haluttiin saada esille myös muunkielisten helsinkiläisten kokemuksia. Muunkielisten kaupunkilaisten määrä on kasvanut viime vuosien aikana kovasti ja heidän osuutensa Helsingin väestöstä on jo 11 prosenttia. Muunkielisissä suurimmat kieliryhmät ovat venäjänkieliset ja vironkieliset.

Kyselylomakkeet lähetettiin postitse kaikille otokseen valikoituneille ensimmäisen kerran elokuun lopussa ja ei-vastanneille karhukirjeenä toisen kerran syyskuun lopussa. Kyselyyn oli mahdollista vastata joko paperisella lomakkeella postitse tai sähköisellä lomakkeella verkkosivujen kautta. Myös muille kuin otokseen valituille haluttiin antaa mahdollisuus vastata kyselyyn. Näin ollen samaan aikaan otoskyselyn kanssa oli kaupungin verkkosivuilla vastaava avoin sähköinen kyselylomake, johon kuka tahansa sai vastata tuoden esille omia osallistumis- ja vaikuttamiskokemuksiaan. Verkkosivuilla olevaan avoimeen kyselyyn toivottiin vastauksia Helsingissä kirjoilla olevilta kuntalaisilta, mutta on täysin mahdollista, että kyselyyn on vastannut myös ei-helsinkiläisiä. Kyselylomake on liitteenä 1.

Kyselyn vastausprosentti jäi yllättävän matalaksi: otokseen valituista 2 400 helsinkiläisestä vain 507 henkilöä vastasi kyselyyn, joten vastausprosentti oli vain 21,1 prosenttia. Suomen- tai ruotsinkielisten vastausprosentti oli 25,0 prosenttia ja venäjän- ja vironkielisten 14,7 prosenttia. Verkkosivuilla olleeseen avoimeen kyselylomakkeeseen tuli yhteensä 619 vastausta, joista lähes kaikki olivat joko suomen- tai ruotsinkielisiä. Yhteensä kyselyyn tuli 1 126 vastausta. Edellisessä tutkimuksessa vuonna 2007 kyselyyn vastasi yhteensä 404 henkilöä ja vastausprosentti oli 40,4 prosenttia otoksen ollessa 1000 henkilöä.

Kyselyn tuloksia on tarkasteltu erityisesti otosvastaajien, mutta myös koko aineiston osalta. Kieliryhmätarkastelua tehtiin otosvastaajien osalta, sillä kaikille avoimeen kyselyyn vastanneiden venäjän- ja vironkielisten määrä jäi hyvin vähäiseksi. Kyselyn tuloksia on analyysivaiheessa tarkasteltu eri taustamuuttujien osalta, mutta tässä raportissa tuloksia kuvataan erityisesti kokonaisuutena ja eri kieliryhmien osalta. Kyselyn tuloksia on mahdollisuuksiensa mukaan myös verrattu vuonna 2007 tehdyn kyselyn tuloksiin. Vertailun avulla voidaan nähdä, onko kaupunkilaisten kokemuksissa tapahtunut muutoksia.

Vastanneiden taustatiedot

Kyselyyn vastasi yhteensä 1 126 henkilöä, joista otosvastaajia oli yhteensä 507 henkilöä. Vaikka otokseen valituista vain 21,1 prosenttia vastasi kyselyyn, vastaa otosvastaajien joukko melko hyvin koko Helsingin väestörakennetta (taulukko 1).

Otosvastaajia koskevan aineiston väestörakenteessa on Helsingin koko väestöön verrattuna pientä vinoumaa sukupuolijakauman, perhemuodon ja koulutuksen osalta. Aineistoa ei ole korjattu vastaamaan helsinkiläisten väestörakennetta, mutta vinous huomioitiin tuloksia tulkitessa.

Taulukko 1. Otosvastaajien ja Helsingin väestörakenne.

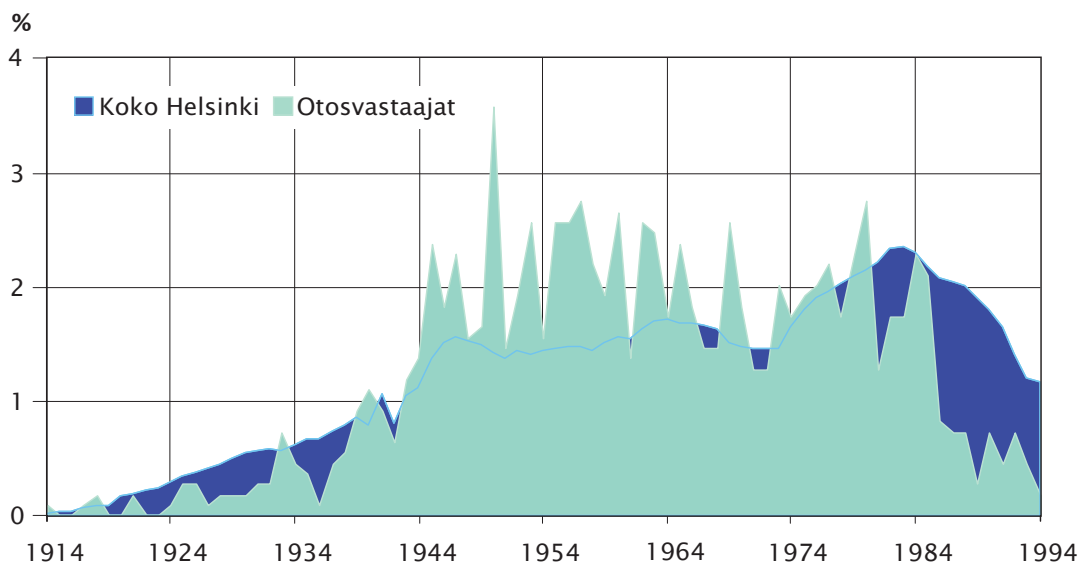
	Otosvastaajat	Helsingin väestö 2011/2012
Lukumäärä	507	595 400
Sukupuoli (%)		
Nainen	58	53
Mies	42	47
Kieli (%)		
Suomenkielisiä	68	83
Ruotsinkielisiä	7	6
Muun kielisiä	26	12
Perhemuoto (%)		
Yhden hengen asuntokuntia	32	49
Lapsiperheet	20	18
Muut perheet ja asuntokunnat	48	32
Koulutus (%)	Yli 18-vuotiaat	25–64-vuotiaat (31.12.2010)
Perusasteen tutkinto tai tuntematon	20	21
Keskiasteen tutkinto	31	33
Korkea-asteen tutkinto	49	46

Otosvastaajista oli naisia 58 prosenttia ja miehiä 42 prosenttia, ja avoimen kyselyn kautta vastanneita naisia oli 59 prosenttia ja miehiä 41 prosenttia. Helsingin koko väestöön nähden tutkimusaineistossa on hieman enemmän naisia kuin koko väestössä.

Otosvastaajista oli suomenkielisiä 67,5 %, ruotsinkielisiä 6,5 %, venäjänkielisiä 15,8 % ja vironkielisiä 10,3 %. Sen sijaan kaikille avoimeen kyselylomakkeeseen vastanneista 96 % oli suomenkielisiä.

Kyselyyn vastanneet edustivat melko tasaisesti eri ikäryhmiä (kuvio 1), mutta Helsingin koko väestöön nähden vastanneissa oli kuitenkin suhteellisesti vähemmän noin 18–30-vuotiaita ja suhteellisesti enemmän noin 45–64-vuotiaita. Näin ollen vastauksissa korostuvat vanhempien ikäluokkien kokemukset ja näkemykset.

Kuvio 1. Täysi-ikäiset helsinkiläiset ja otosvastaajat syntymävuoden mukaan suhteessa (%) kokonaismäärään (Helsingin tiedot vuodelta 2012; otosvastaajia n = 1 090).

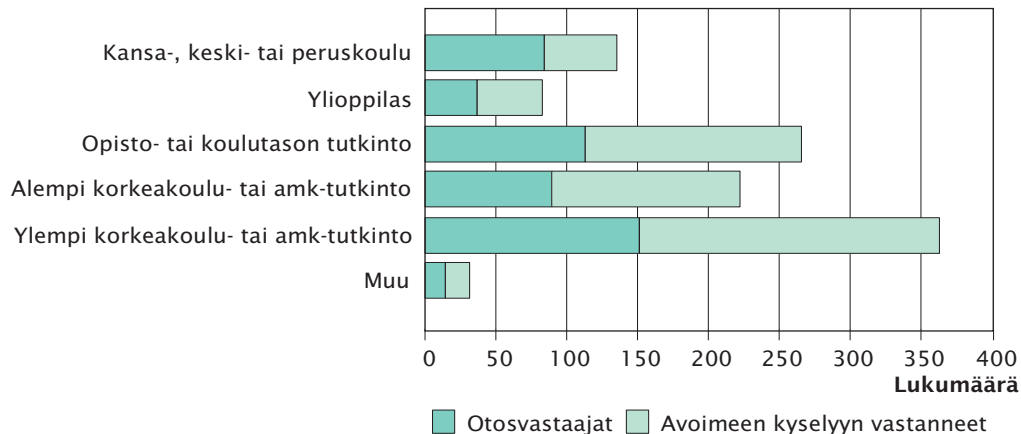

Venäjänkielisistä vastaajista 89 % oli asunut Suomessa yli kaksi vuotta ja 70 % yli viisi vuotta. Vironkielisistäkin vastaajista 83 % oli asunut Suomessa yli kaksi vuotta ja 58 % yli viisi vuotta. Reilusti yli puolet venäjän- ja vironkielisistä kyselyyn vastanneista oli asunut Suomessa yli viisi vuotta. Näin ollen suomalaisen yhteiskunnan ja kunnan toiminta on heille jossain määrin tuttua. Lähes kaikilla kyselyyn vastanneilla oli äänestys-oikeus syksyn 2012 kunnallisvaaleissa, jotka olivat kyselyn aikana vielä edessä, koska niillä henkilöillä, joiden kotikunta on ollut Suomessa vähintään kahden edeltävän vuoden ajan, on äänioikeus kunnallisvaaleissa.

Helsingiläisistä 25–64-vuotiaista korkeakoulututkinnon suorittaneita on 46 % – otosvastaajissa heitä oli 49 % eli suhteellisesti hieman enemmän (taulukko 1). Otosvastaajissa keskiasteen tutkinnon suorittaneiden osuus oli hieman alhaisempi (31 %) kuin koko kaupungissa (33 %).

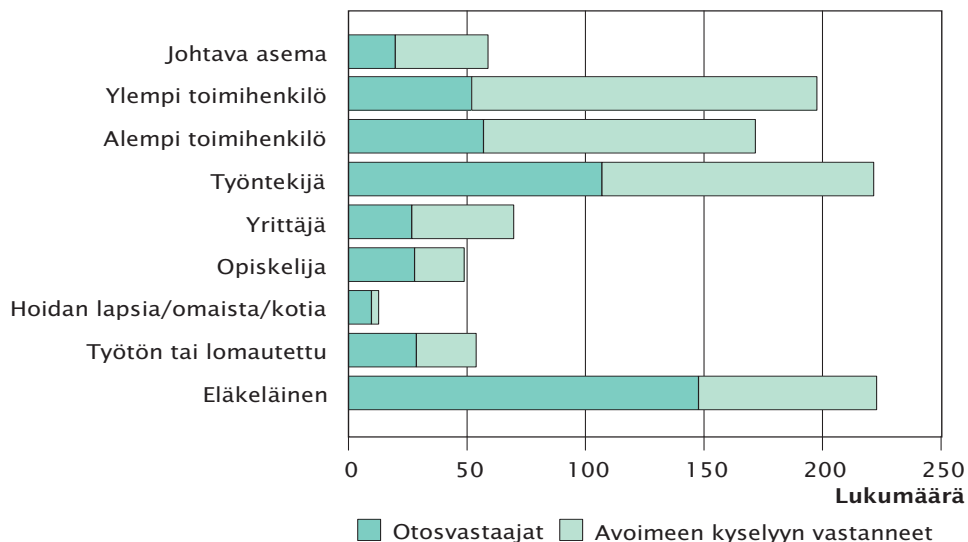
Avoimeen kyselyyn vastanneiden koulutustausta oli pitkälti samanlainen kuin otosvastaajien koulutustausta (kuvio 2). Avoimeen kyselyyn vastanneissa oli kuitenkin suhteellisesti enemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita verrattuna otosvastaajiin, kun taas otosvastaajissa oli suhteellisesti hieman enemmän kansa-, keski- ja peruskoulun suorittaneita. Näin ollen kyselyyn vastanneet olivat koulutustaustaltaan hieman koulutetumpia verrattuna helsinkiläiseen perusväestörakenteeseen, ja avoimeen kyselyyn vastanneiden joukossa oli korkeakoulutettuja suhteellisesti vieläkin enemmän.

Kuvio 2. Vastaajien koulutus (n = 1 101).

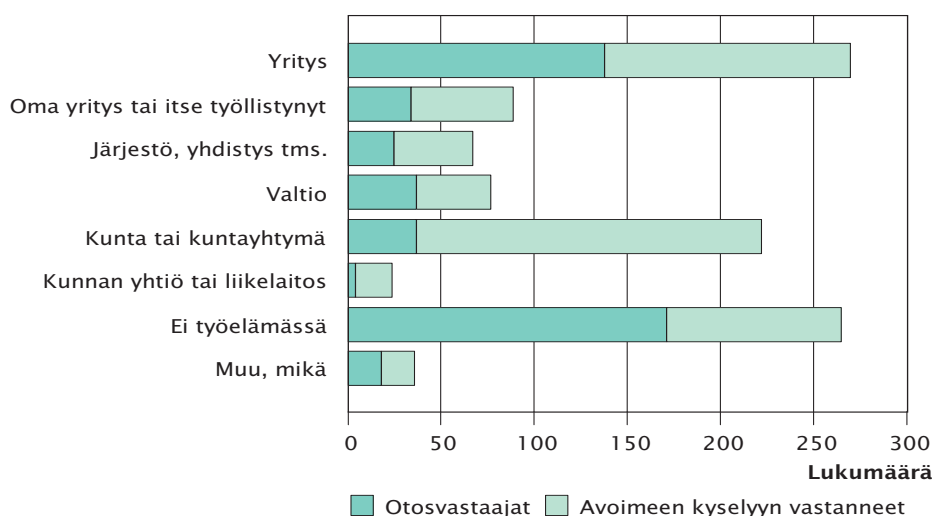
Noin puolet kaikista vastanneista oli joko ylempiä tai alempia toimihenkilöitä tai työntekijöitä (kuvio 3). Eläkeläisten määrässä otosvastaajissa ja avoimeen kyselyyn vastanneissa oli merkittävä ero – otosvastaajista eläkeläisiä oli noin 30 %, kun taas avoimeen kyselyyn vastanneista vain noin 12 %. Eläkeläisten vastausinnostusta kaikille avoimeen lomakkeeseen saattoi heikentää se, että avoimeen kyselyyn oli mahdollista vastata vain sähköisessä muodossa. Lapsia, omaista tai kotia hoitavia oli otosvastaajissa suhteellisesti enemmän kuin avoimeen kyselyyn vastanneissa – vastaajamäärät tosin olivat hyvin pieniä. Noin 5 % vastanneista oli joko opiskelijoita, työttömiä tai lomautettuja.

Kuvio 3. Vastaajien ammattiasema (n = 1 093).

Noin joka neljäs vastaaja työskenteli yrityksen palveluksessa (kuvio 4). Noin joka viides vastaaja työskenteli kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa. Noin joka neljäs vastaaja ei ollut työelämässä. Mielenkiintoista oli, että avoimeen kyselylomakkeeseen tuli eniten (32 %) vastauksia henkilöiltä, jotka ovat kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa, kun taas otosvastaajista kunnan tai kuntayhtymässä työskenteleviä oli vain noin 8 %. Avoimeen lomakkeeseen vastasi todennäköisesti useita Helsingin kaupungin työntekijöitä, sillä kyselystä tiedotettiin ulkoisten viestintäkanavien lisäksi myös kaupungin työntekijöiden sisäisissä viestintäkanavissa.

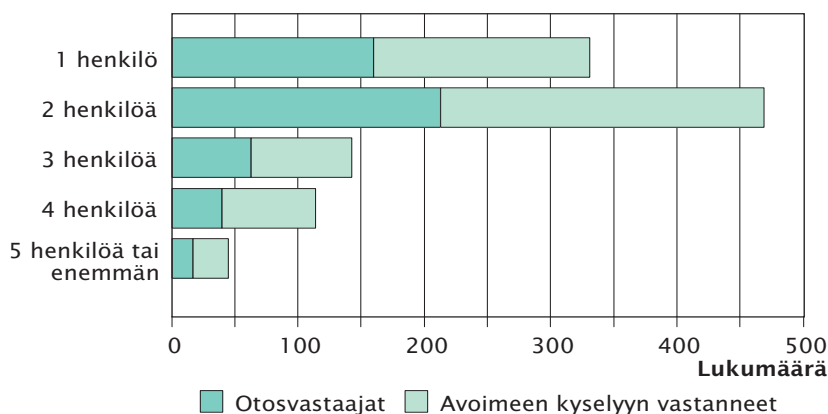
Kuvio 4. Vastaajien työnantaja (n = 1 050).

Otosvastaajissa oli yksin asuvia henkilöitä merkittävästi vähemmän kuin Helsingissä muutoin on. Otosvastaajista noin joka kolmas asui yksin, kun taas kaikista helsinkiläisistä noin joka toinen asuu yksin (taulukko 1).

Lapsiperheitä eli perheitä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, oli otosvastaajissa suhteellisesti lähes saman verran kuin Helsingissä muutoinkin. Noin joka neljännestä vastanneesta talouteen kuului lapsia, ja valtaosalla heistä oli vain yksi lapsi. Otosvastaajissa oli koko väestöön nähden enemmän muunlaisia asuntokuntia kuten pariskuntia tai perheitä, joissa esimerkiksi asuu täysi-ikäisiksi varttuneita lapsia. Otosvastaajien ja avoimeen kyselyyn vastanneiden perherakenteissa ei ollut nähtävissä juurikaan eroa.

Kuvio 5. Vastaajien talouden henkilömäärä (n = 1 102).

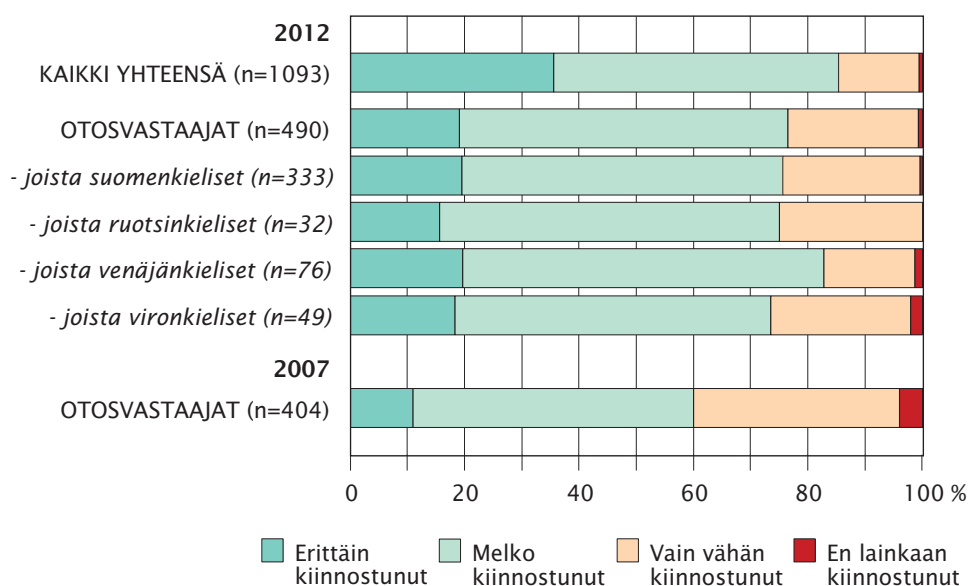
Vaikka kyselyn vastausprosentti olikin alhainen, oli vastaajien määrä kohtuullinen ja vastaajien joukko vastaa melko hyvin helsinkiläisen väestörakennetta. Aineiston analysoinnissa vinoumaa aiheuttavia seikkoja voivat olla naisten ja korkeasti koulutettujen suhteellisesti hieman isompi osuus. Lisäksi otosvastaajissa oli yhden hengen talouksia hieman vähemmän kuin koko väestössä Helsingissä. Tällä perusteella kyselyn tuloksia voidaan pitää kohtuullisen edustavina. Tulosten pohjalta voidaan luoda kuvaa helsinkiläisten kiinnostuksesta, tyytyväisyydestä ja osallisuudesta kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon.

KUNTADEMOKRATIAKYSelyn TULOKSIA

Kiinnostus kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon

Kyselyyn vastanneilta tiedusteltiin, kuinka kiinnostuneita he ovat Helsingin kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta. Kaikista kyselyyn vastanneista noin 85 prosenttia oli joko erittäin tai melko kiinnostunut, otoksen vastaajia kaupungin toiminta ja päätöksenteko kiinnostivat hieman koko vastaajajoukkoa vähemmän (kuvio 6). Eroa voi selittää se, että kaupungin asioista kiinnostuneet vaivautuivat vastaamaan avoimeen lomakkeeseen verkossa ja vähemmän kiinnostuneet eivät ehkä vaivautuneet vastaamaan ollenkaan.

Kuvio 6. Kiinnostus kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon vuonna 2012 ja 2007.

Menneen viiden vuoden aikana helsinkiläisten kiinnostunut kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa kohtaan on noussut melko paljon. Vuonna 2007 kyselyyn vastanneista otosvastaajista noin 60 prosenttia oli erittäin tai melko kiinnostunut kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta, kun nyt vastaava luku oli noin 77 prosenttia.

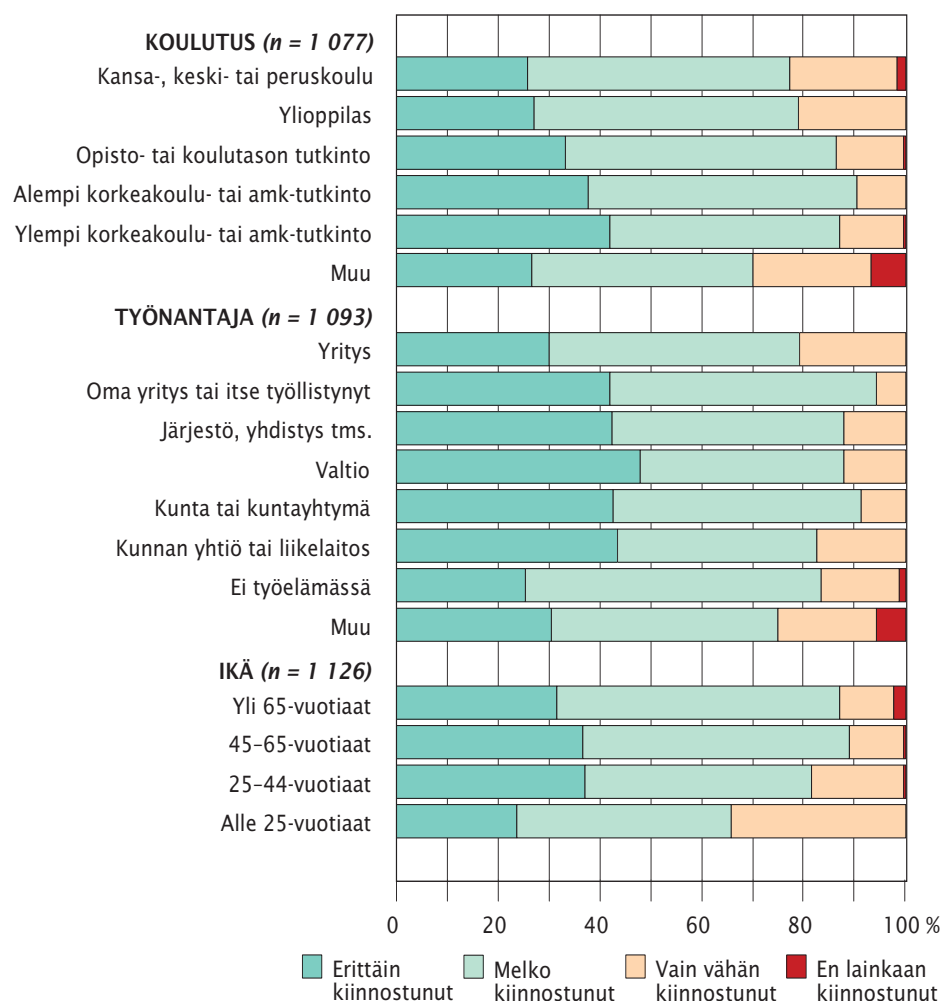
Kaupunkilaisten kiinnostuneisuuden kasvun taustalla voi olla erilaisia syitä. Kiinnostusta on voinut lisätä osaltaan se, että kaupunkilaiset ovat entistä koulutetumpia ja tietoisempia mahdollisuudestaan osallistua ja vaikuttaa. Yksi syy voi myös olla kaupunkilaisten kokemuksissa kaupunkia kohtaan tapahtuneet joko myönteiset tai kielteiset muutokset, jotka ovat herättäneet tai lisänneet kiinnostusta kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa kohtaan.

Kaupunkilaisten sisäinen motivaatio osallistua ja vaikuttaa näyttää vastausten mukaan siis vahvistuneen. Myös kaupunki on aktivoitunut kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämässä esimerkiksi demokratiaryhmän pohdintojen ja toimenpiteiden muodossa.

Kiinnostuneisuuden asteessa eri kieliryhmien välillä ei ole juurikaan nähtävissä eroja. Suomen- ja ruotsinkielisiin nähden venäjänkieliset osoittivat kuitenkin hieman enemmän kiinnostusta kaupungin asioihin, kun taas vironkieliset hieman vähemmän.

Kaikkien vastaajien koulutuksen osalta on nähtävissä, mitä korkeampi koulutus vastajalla on, sitä kiinnostuneempi hän on kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta (kuvio 7).

Kuvio 7. Kiinnostus kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon koulutuksen, työnantajan ja iän mukaan vuonna 2012.

Vastaajien työntajien osalta kaikkien kiinnostuneimpia kaupungin asioista olivat ne, joilla on oma yritys tai ovat itse työllistyneet (kuvio 7). Heistä jopa 94 % oli kaupungin asioista joko erittäin tai melko kiinnostunut.

Ikäryhmittäinen tarkastelu osoittaa, että kiinnostuneimpia kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta olivat 45–65-vuotiaat, joista noin 87 % oli joko erittäin tai melko kiinnostunut (kuvio 7). Vähiten kaupungin toiminta ja päätöksenteko kiinnostivat alle 25-vuotiaita – heistä noin 65 % oli joko erittäin tai melko kiinnostunut.

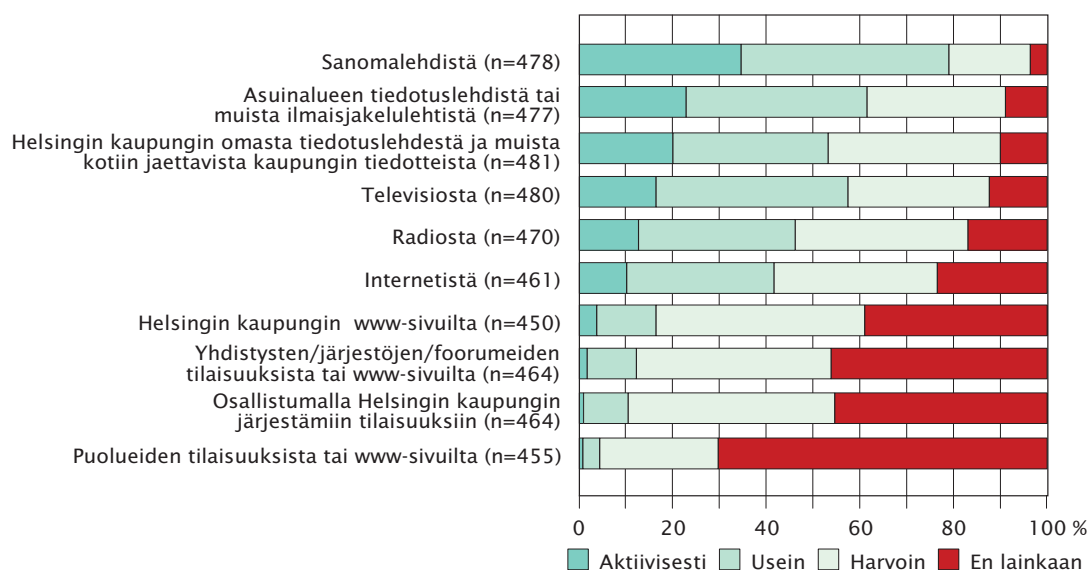
Tietolähteet kaupungin asioissa

Kuntalain (17.3.1995/365) 29 §:n mukaan kunnan on tiedotettava asukkailleen kunnassa vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuksista ja niiden vaikutuksista. Kuntalain mukaan kunnan on myös tarvittaessa laadittava katsauksia kunnan palveluja, taloutta ja ympäristönsuojelua koskevista asioista.

Helsingin kaupungin viestinnän ohjeissa (7.9.2009) tiedottaminen kaupunkilaisille ja muille sidosryhmille jaetaan välittömään ja välilliseen viestintään. Välittömällä viestinnällä tarkoitetaan suoraan asukkaille kohdistuvaa tiedottamista, ja sen tärkeimmät välineet ovat verkkoviestintä ja painotuotteet sekä suorat asukaskontaktit ja asukastilaisuudet. Välillisessä viestinnässä tärkeimmät joukkoviestimet ovat lehdistö sekä radio ja televisio.

Kaupunki toimittaa valtuuston, kaupunginhallituksen sekä lautakuntien ja keskeisten johtokuntien esityslistat korvauksetta hyvissä ajoin ennen kokousta joukkoviestimien käyttöön. Esityslistat julkaistaan myös kaupungin verkkosivuilla. Nämä tarjoavat mahdollisuuden käsitellä esityslistan tekstiin perustuvia kysymyksiä julkisuudessa jo ennen päätöksen tekemistä. Lisäksi valtuuston kokoukset ovat kaikille avoimia – niitä voi seurata joko paikan päällä tai suorana lähetyksenä tv-kanavalta tai kaupungin verkkosivuilta.

Kuvio 8. Helsingin kaupungin toiminnan ja päätöksenteon seuraaminen eri tietolähteistä otosvastaajien mukaan vuonna 2012.

Kyselyn mukaan helsinkiläiset seurasivat vuonna 2012 kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa eniten sanomalehtien kautta. Noin 80 prosenttia sekä otosvastaajista että kaikista vastaajista seurasi kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa joko aktiivisesti tai usein sanomalehdistä (kuviokuva 8). Muita aktiivisesti käytettyjä tietolähteitä olivat asuinalueen tiedotuslehdet tai muut ilmaisjakelulehdet, kaupungin omat tiedotteet ja televisio. Otosvastaajien ja kaikkien vastanneiden välillä tietolähteiden käytössä ei ole nähtävissä juurikaan eroja lukuun ottamatta internetiä. Kaikista vastanneista noin 60 % seurasi kaupungin asioista aktiivisesti tai usein internetistä, otosvastaajista noin 42 %. Vain noin joka kymmenes seu-

raasi kaupungin asioita yhdistysten tilaisuuksista tai www-sivuilta tai osallistui kaupungin järjestämiin tilaisuuksiin, ja vielä harvempi puolueiden tilaisuuksista tai www-sivuilta.

Eri tietolähteiden käyttöä tarkasteltiin myös sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Sukupuolen osalta ei ole juurikaan nähtävissä eroa – naiset tosin lukivat kaupungin asioista hie- man miehiä aktiivisemmin eri tiedotuslehdistä, tiedotteista ja ilmaisjakelulehdistä sekä kaupungin verkkosivuilta. Ikäryhmien osalta nousi selkeästi esille muun muassa internetin aktiivisempi käyttö nuorempien ikäluokkien joukossa. Yli 65-vuotiasta noin 32 % haki tietoa kaupungin asioista internetistä, kun taas alle 45-vuotiaista internetiä aktiivisesti tai usein tietolähteenä käyttäviä oli noin 70 %. Monipuolisimmin eri tietolähteitä tiedon etsin- tään käyttivät 45–65-vuotiaat. Sen sijaan alle 25-vuotiaiden pää tietolähteinä toimivat joko sanomalehdet tai internet, joita alle 25-vuotiaista 70 % käytti aktiivisesti tai usein – muiden tietolähteiden käyttö jäi selkeästi vähemmälle.

Vuoteen 2007 verrattuna vastaukset ovat pysyneet hyvin samanlaisina. Sanomalehdet ja ilmaisjakelulehdet ovat edelleen tärkeitä kaupungin asioiden tietolähteitä, kun taas radion ja television kautta kaupungin asioita seuraa yhä harvempi helsinkiläinen. Nykyään moni hyödyntää myös internetiä tiedonlähteenään – tosin useimmiten he etsivät tietoa muilta kuin kaupungin, järjestöjen tai puolueiden verkkosivuilta. Vain noin joka viides vastaaja ilmoitti vierailevansa kaupungin verkkosivuilla aktiivisesti tai usein.

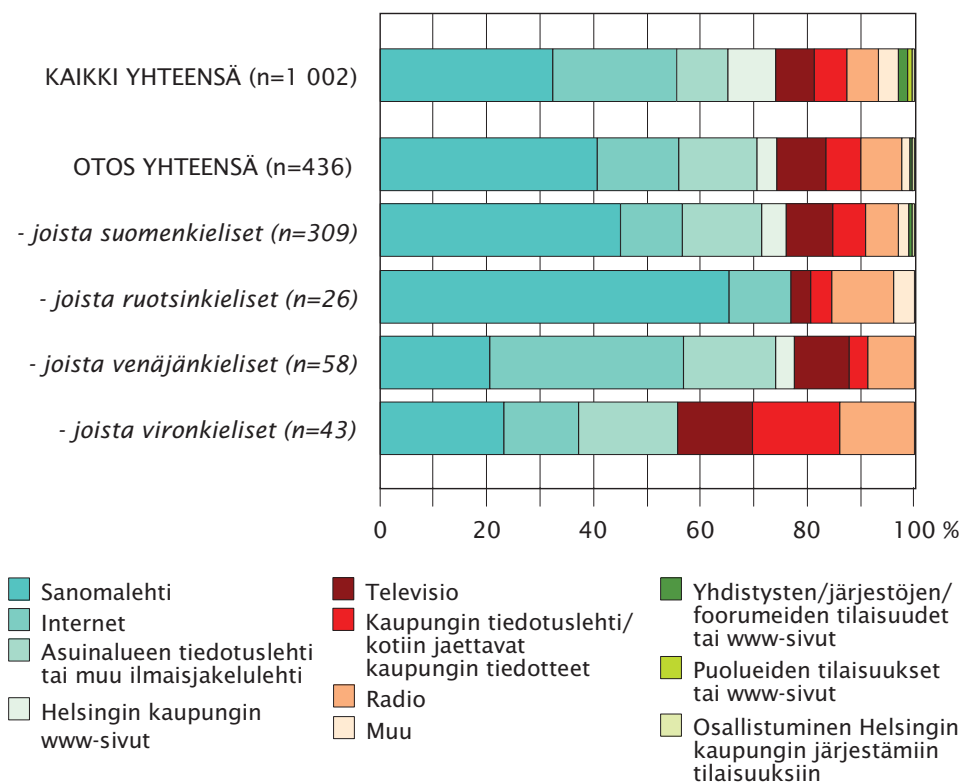
Vastaajilta kysyttiin lisäksi, minkä edellä mainitun kysymyksen tietolähteistä he koke- vat tärkeimmäksi. Joka kolmas kaikista vastanneista piti tärkeimpänä sanomalehteä ja joka neljäs internetiä (kuvio 9). Otsuvastaajista 41 % piti tärkeimpänä sanomalehteä ja noin 15 % internetiä, asuinalueen tiedotuslehtiä tai muita ilmaisjakelulehtiä.

Otsuvastaajia kieliryhmittäin tarkasteluna nousi esille, että ruotsinkielisistä vastaajista yli 60 prosenttia piti sanomalehteä tärkeimpänä tiedonlähteenään. Venäjänkielisten vas- taajien joukossa suosituin tiedonlähde oli sen sijaan internet, jota lähes 40 prosenttia piti tärkeimpänä lähteenä (kuvio 9). Vironkielisten vastaajien mielipiteet jakautuvat tasaises- ti eri tietolähteiden kesken. Venäjän- ja vironkielisille sanomalehden merkitys osoittautui suomen- ja ruotsinkielisiä vähäisemmäksi, mikä voi johtua vaikeudesta ymmärtää sano- malehtien uutisia puutteellisen kielitaidon takia.

Helsinkiläiset näyttävät tukeutuvan kaupunkia koskevan tiedon haussa ja omaksumi- ssa pitkälti sanoma- ja ilmaisjakelulehtiin sekä muiden kuin kaupungin verkkosivuihin, jotka ovat kaupungin näkökulmasta ns. välillisen viestinnän välineitä. Sen sijaan kaupun- gin ns. välittömät viestintäkanavat eli kaupungin verkkosivut, painotuotteet ja suorat asu- kaskontaktit, näyttävät tavoittavan kaupunkilaisia selvästi huonommin. Välittömistä vies- tintäkanavista parhaiten kaupunkilaisia tavoittavia olivat kaupungin tiedotuslehdet ja ko- tiin jaettavat tiedotteet.

Vastausten mukaan melko harva helsinkiläinen saa tai etsii tietoa kaupungin asiois- ta kaupungin välittömien viestintäkanavien kautta, ja vielä harvempi pitää niitä tärkeinä viestintäkanavina. Tämä haastaakin pohtimaan, tulisiko kaupungin välittömiä viestintä- kanavia uudistaa vastaamaan paremmin kaupunkilaisten tarpeita sekä edelleen kehittää yhteistyötä ns. välittömien viestintäkanavien kanssa.

Kuvio 9. Tärkein tietolähde Helsingin kaupungin asioiden seuraamisessa vuonna 2012.

Helsingin asioita koskevan tiedon riittävyys

Kyselyyn vastanneilta tiedusteltiin, saavatko he mielestään riittävästi tietoa Helsingin kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon liittyvistä eri asioista. Kysymysten vastauksia tutkittiin perustarkastelun lisäksi otoksen osalta kieliryhmittäin. Eri kieliryhmien tuloksia on kuvattu seuraavissa kaavioissa ja tulosten eroavaisuuksia kaavioiden jälkeen yhteenvedona.

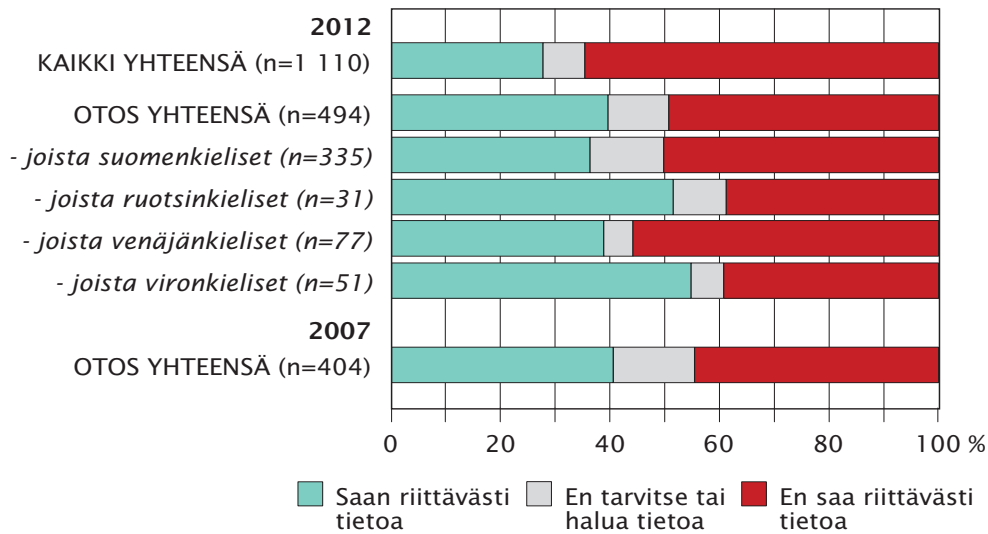
Valmisteltavana olevien asioiden osalta kunnilla on lakisääteinen velvollisuus tiedottaa kunnassa vireillä olevista asioista (Kuntalaki 29§). Kuntalaisten aktiivisuus lähtee usein liikkeelle siitä, että he saavat tietoa vireillä olevista asioista, jotka koskettavat heitä itseään tai lähiympäristöään. Viranomaisen sisäinen valmisteluaineisto tulee julkiseksi lukuun ottamatta salassa pidettäviä asiakirjoja silloin, kun asian käsittely on päättynyt viranomaisessa. Kunnilla on myös lakisääteinen velvollisuus tiedottaa tehdyistä päätöksistä ja niiden vaikutuksista (Kuntalaki 29§). Valtuuston kokoukset ovat avoimia kaikille ja sen päätöksistä tiedotetaan heti kokouksen päätyttyä. Muiden toimielinten kuten kaupunginhallituksen ja lauta- ja johtokuntien kokoukset eivät sen sijaan ole avoimia yleisölle, mutta kokousten päätöksiä koskevat tiedotteet julkaistaan heti kokouksen jälkeen kaupungin verkkosivuilla.

Helsingin kaupunki suhtautuu viestinnän ohjeidensa mukaisesti valmisteilla oleviin ja muihin harkinnanvaraisesti julkisiin asiakirjoihin mahdollisimman avoimesti. Jokaisen hallintokunnan tulee antaa ohjeet virastossa valmisteilla olevien asioiden mahdollisimman avoimesta tiedottamisesta. Kaupunginvaltuusto on oikeuttanut kaupunginhallituksen päättämään valmisteluasiakirjojen mahdollisimman laajasta julkisuudesta ja antamaan tarpeelliset ohjeet. Harkinnanvaraisesti julkisten asiakirjojen osalta tulee omaksua tiedotusystävällinen kanta, ja tämän vuoksi kaupunginhallitus on oikeuttanut kaupungin-

hallituksen esittelijät antamaan niistä tietoja jo valmisteluvaiheessa, ellei kaupunginhallitus jossakin tapauksessa erityisestä syystä toisin päättä.

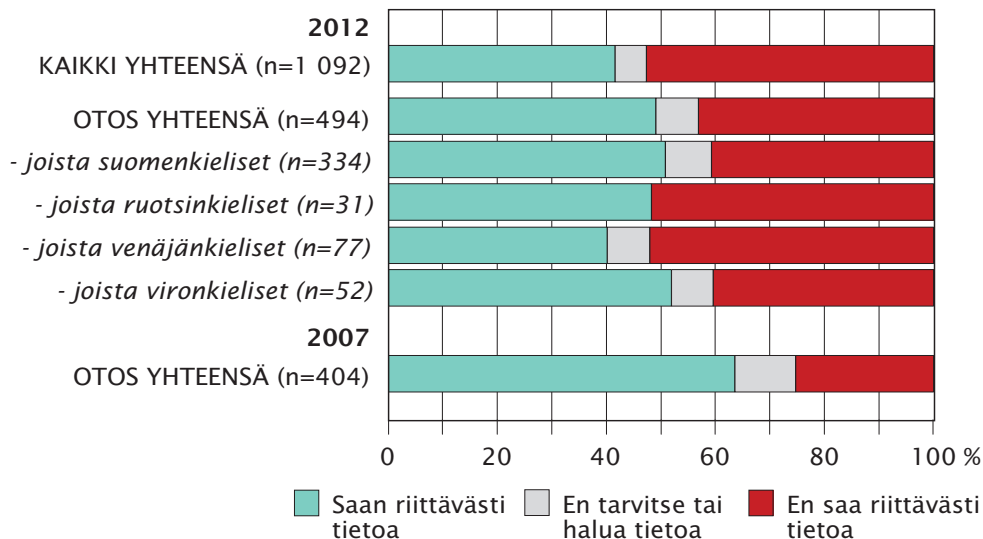
Tässä kyselyssä vastaajista jopa 65 % koki tiedon määrän valmisteltavana olevista asioista riittämättömäksi ja vain 28 % koki tiedon määrän riittäväksi (kuvio 10). Otosvastaajista noin 50 % kaipasi lisää tietoa valmisteilla olevista asioista – lisää tietoa kaipaavien osuus on noussut hieman vuoden 2007 otosvastauksiin nähden.

Kuvio 10. Valmistelevana olevat asiat vuonna 2012 ja 2007.

Vastausten mukaan **tehtyjä päätöksiä koskevan tiedon** määrä oli vuoteen 2007 nähden huonontunut huomattavasti (kuvio 11). Yli puolet kaikista vastanneista koki tiedon määrän riittämättömäksi. Otosvastaajista noin 43 % koki, ettei saa päätöksistä riittävästi tietoa – vuonna 2007 vastaava luku oli noin 25 %.

Kuvio 11. Tehdyt päätökset vuonna 2012 ja 2007.

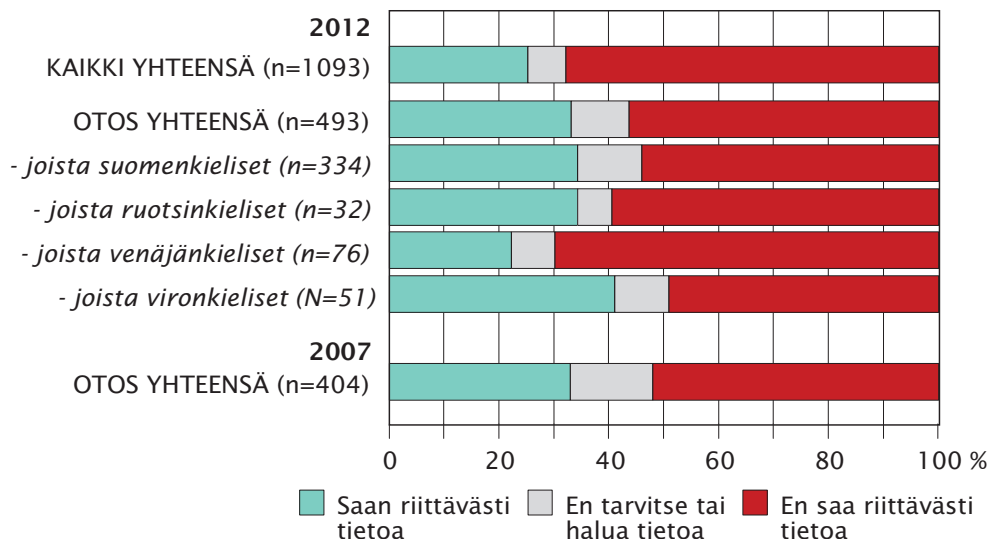
Tehtyjä päätöksiä koskevan viestinnän voidaan kuitenkin nähdä parantuneen entisestään ainakin valtuuston kokousten osalta, sillä valtuuston päätöksentekoa ja päätöksiä on voinut seurata marraskuusta 2008 alkaen suorana lähetyksenä joko Stadi.TV:n kautta tai Helsinki-kanava-verkkosivun kautta. Lisäksi päätöstiedotteet päivitetään verkkosivuille mahdollisimman nopeasti toimielinten kokousten jälkeen. Toisaalta kaupungin verkkosivuilla päätöstietojen etsintä voi useiden toimielinten ja valtaisan tietomäärän johdosta olla hankalaa ja aikaa vievää.

Kaupungin asioita sanomalehdistä seuraavien kaupunkilaisten voi kuitenkin olla vaikea olla pysyä perillä kaupungissa päätetyistä asioista ja toiminnasta kokonaisuudessaan, sillä toimielinten päätöksistä vain murto-osa ylittää sanoma- ja ilmaisjakelulehtien uutiskynnyksen ja päättyy lehtiin.

Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien osalta valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan (Kuntalaki 27§). Lain mukaan osallistumisesta ja vaikuttamisesta voidaan edistää eri tavoin esimerkiksi valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin tai selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa. Lisäksi kaupunkilaisilla on mahdollisuus tehdä aloitteita tai osallistua keskusteluun ylipormestarin asukasilloissa. Kaupunkilaisten osallistumisen tukemisessa erityisesti kaupungin viestinnällä on tärkeä rooli, mutta myös kaupunginosa- ja asukasyhdistysten sekä muiden järjestöjen rooli asian edistämässä on merkittävä.

Lähes 70 % kaikista vastanneista koki osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiaan koskevan tiedon saannin kuitenkin riittämättömäksi (kuvio 12). Vuoden 2012 ja 2007 otosvastaajien vastauksia verrattaessa huomataan, ettei otoksiin vastanneiden kokemuksissa ole nähtävissä juurikaan eroa. Noin joka kolmas vastaaja koki edelleen tiedon määrän riittäväksi ja hieman yli puolet riittämättömäksi.

Kuvio 12. Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet vuonna 2012 ja 2007.

Tietoa kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista löytyy erityisesti kaupungin verkkosivuilta. Lisäksi suomalaiset saavat hyvät perusopin osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista jo varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteydessä. Sen sijaan esimerkiksi sanomalehdissä, joita kaupunkilaiset käyttävät eniten tiedonlähteinä

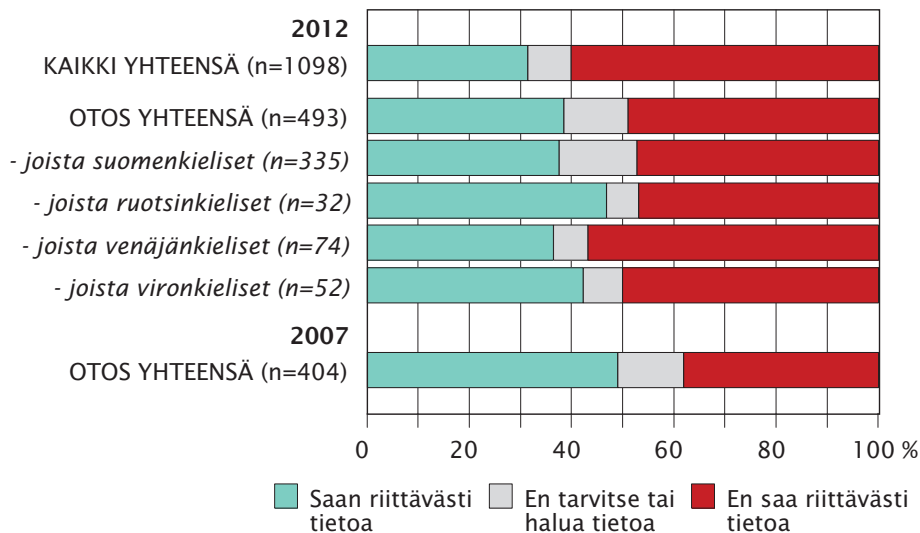
kaupungin asioissa, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet tulevat esille lähinnä satunnaisesti.

Kaupunginosa- ja asukasaktiivit ovat myös tärkeitä toimijoita osallistumisen ja vaikuttamisen aktivoimisen kannalta. Viime vuosina osa kaupunkilaisista on aktivoitunut luomaan rohkeasti oman näköisiä tapahtumia kuten ravintolapäivä-konsepti, joka on luonut uudenlaista yhteisöllisyyttä ja levinnyt laajalle muihinkin kaupunkeihin ja maihin. Kaupunki voisikin toimia yhä enemmän mahdollistajana ja osallistajana eli tarjota kaupunkilaisille eri yhteyksissä mahdollisuuksia sekä osallistua kaupungin toimintaan että luoda kaupunkiin uudenlaista toimintaa.

Kyselyssä tiedusteltiin myös eniten käytettyjä osallistumistapoja ja niiden tehokkuutta, joiden vastauksia kuvataan tarkemmin kuvion 17 yhteydessä. Osallistumistavoista eniten käytettyjä olivat äänestäminen (87 %), kyselyyn vastaaminen (58 %) ja palautteenanto (56 %). Muiden osallistumistapojen käyttö oli selkeästi vähäisempää, mikä voi osaltaan johtua joko riittämättömästä tiedosta, osallistumistavan kokemisesta tehottomaksi tai osallistumisen kynnyksen koetaan syystä tai toisesta liian korkeaksi. Vähiten käytetty osallistumistapa oli kuntalaisaloite, jollaisen oli tehnyt noin 4 % vastanneista. Tehokkaimmaksi osallistumistavaksi koettiin luottamustehtävässä toimiminen, josta noin 8 prosentilla vastanneista oli kokemusta.

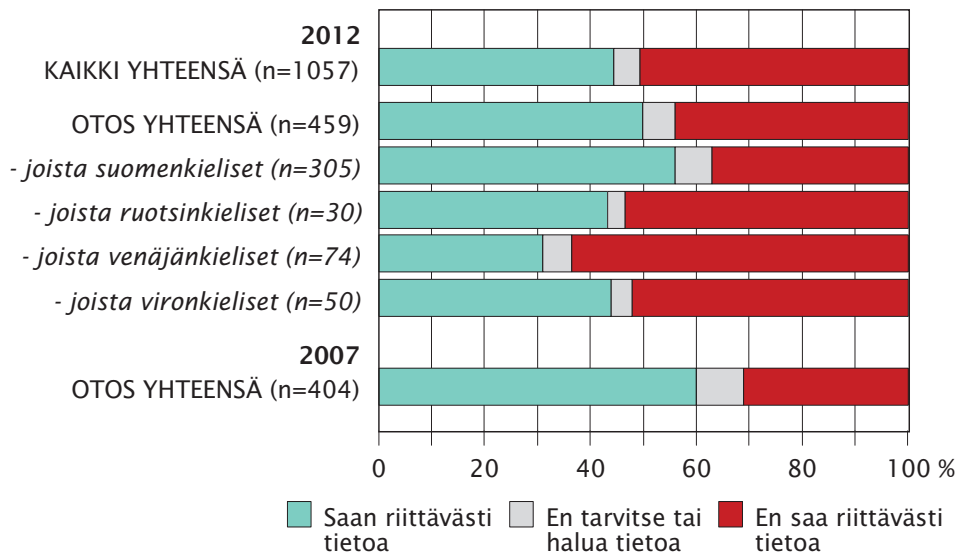
Helsingin kaupungin taloutta koskevan tiedon riittävyys on tulosten mukaan huonontunut vuoteen 2007 verrattuna (kuvio 13). Vuonna 2012 kaikista kyselyyn vastaajista vain 31 % koki tiedon saannin riittäväksi ja otosvastaajista 39 %. Vuonna 2007 vastaava otosvastaajien luku oli 49 %. Kaupunki on tarjonnut taloustietojaan entiseen tapaan, joten tiedon määrän huonontumisen kokemuksi on vaikea lähteä arvioimaan.

Kuvio 13. Kaupungin talous vuonna 2012 ja 2007.

Kunnallisten palvelujen osalta tiedon riittävyys koettiin niin ikään aiempaa huonommaksi (kuvio 14). Vuonna 2007 riittävästi tietoa saavien osuus otosvastaajista oli 60 % – vuonna 2012 osuus oli 50 %. Huonontumiseen voi olla monia syitä, joista yksi voi olla kunnallisissa palveluiden organisoinnissa ja tuottamisessa mahdollisesti toteutetut muutokset ja niistä informoiminen, mikä ei välttämättä ole saavuttanut kaikkia palvelujen asiakaskuntaan kuuluvia.

Kuvio 14. Kunnalliset palvelut vuonna 2012 ja 2007.

Eri kieliryhmissä oli tiedon riittävyyden kokemuksissa nähtävissä jonkin verran eroavaisuuksia.

Valmisteilla olevista asioista viron- ja ruotsinkieliset kokivat saavansa muita kieliryhmiä paremmin tietoa. Yli puolet vironkielisistä ja noin puolet ruotsinkielisistä koki tiedon määrän riittäväksi, kun taas suomen- ja venäjänkielisten osalta tyytyväisten määrä jäi alle 40 prosenttiin.

Tehdyistä päätöksistä huonoimmin tietoa kokivat saavansa ruotsin- ja venäjänkieliset vastaajat, joista puolet piti tiedon saantia riittämättömänä. Suomen- ja vironkielisistä noin 40 % oli tiedon saantiin tyytymätön.

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan selkeästi huonoiten tietoa kokivat saavansa venäjänkieliset, joista vain noin joka viides koki saavansa riittävästi tietoa. Suomen- ja ruotsinkielisten osalta reilut 30 % ja vironkielisten osalta 40 % koki tiedon määrän riittäväksi.

Helsingin kaupungin taloustiedon riittävyyden osalta ei eri kieliryhmissä ole nähtävissä juuri muuta eroa kuin, että venäjänkieliset kokivat tiedon riittävyyden hieman huonommaksi ja ruotsinkieliset hieman paremmaksi kuin muut.

Kunnallisia palveluja koskevan tiedon määrä on joka toisen suomenkielisen otosvastaajan mielestä riittävä, kun taas venäjänkielisistä vain joka kolmas koki määrän riittäväksi.

Edellä mainittujen kysymysten vastauksia tarkasteltiin kieliryhmän lisäksi myös sukupuolen, koulutuksen ja ammattiaseman perusteella. Sukupuolen osalta vastauksissa ei ole nähtävissä juurikaan eroa. Koulutuksen osalta kävi ilmi, että vastausten mukaan parhaiten tietoa kaupungin eri asioista kokivat saavansa kansa-, keski- tai peruskoulun suorittaneet ja huonoiten ylioppilaat.

Ammattiaseman osalta on nähtävissä selkeitä eroja eri ryhmien välillä: huonoiten tietoa kokivat saavansa opiskelijat ja yrittäjät, ja parhaiten eläkeläiset ja henkilöt, jotka hoitavat joko lapsiaan, omaistaan tai kotiaan. Esimerkiksi valmisteilla olevista asioista vain 12 % opiskelijoista ilmoitti saavansa riittävästi tietoa, kun taas eläkeläisistä yli 40 % koki näin.

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista parhaiten tietoa kokivat saavansa lapsia, omaista tai kotia hoitavat (46 %) ja eläkeläiset (40 %) – sen sijaan opiskelijoista, ylemmistä toimihenkilöistä, johtavassa asemassa olevista ja työttömistä tai lomautetuista vain joka viides koki saaneensa tietoa riittävästi.

Huomionarvioista edellä esitetyissä vastauksissa on myös se, että valtaosa vastanneista koki tarvitsevansa tai haluavansa tietoa kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon liittyvistä asioista. Niiden, jotka eivät tarvitse tai halua tietoa osuus oli näissä vastauksissa enimmillään noin 10 % – näin kokevien määrä on vuoteen 2007 verrattuna laskenut, mitä voidaan pitää hyvänä kehityssuuntana.

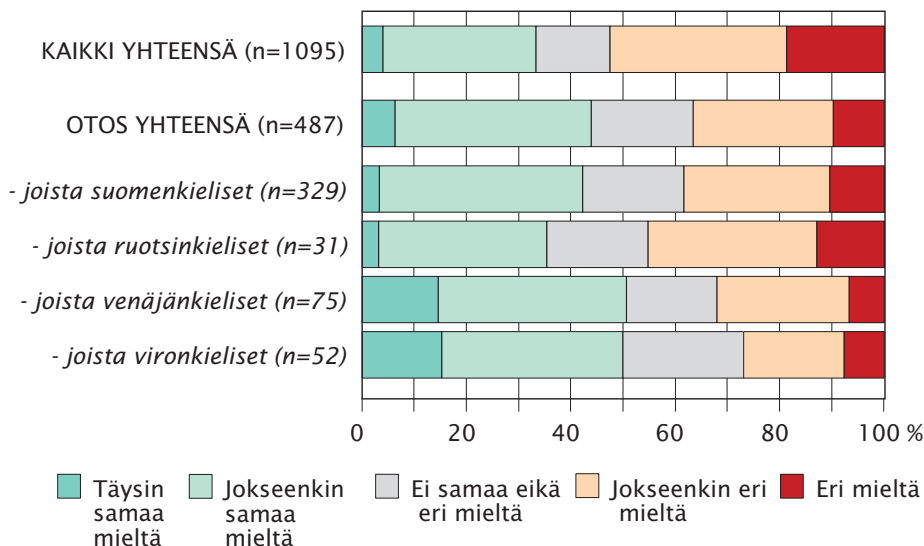
Helsinki tiedotusvälineissä ja mielikuvana

Kyselyssä tiedusteltiin, kerrotaanko ja keskustellaanko Helsingin kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon liittyvistä ajankohtaisista aiheista riittävästi tiedotusvälineissä. Kaikista vastanneista noin joka kolmannen mielestä kaupungin asiat ovat riittävästi esillä tiedotusvälineissä, mutta noin puolet oli eri mieltä (kuvio 15). Sen sijaan otosvastaajista lähes joka toinen koki asioiden olevan riittävästi esillä.

Naisvastaajat kokivat kaupungin asioiden olevan hieman paremmin esillä kuin miesten mielestä. Yli 65-vuotiaista 41 % koki, että aiheita käsitellään riittävästi tiedotusvälineissä, mutta alle 25-vuotiaista vain 29 %. Nuorten mielestä kaupungin asioita tulisi käsitellä enemmän tiedotusvälineissä. Kyselyssä tiedusteltiin vain kokemusta tiedon määrästä, mutta kiinnostavaa olisi ollut saada myös tietoa keskustelun koetusta laadusta ja merkityksestä.

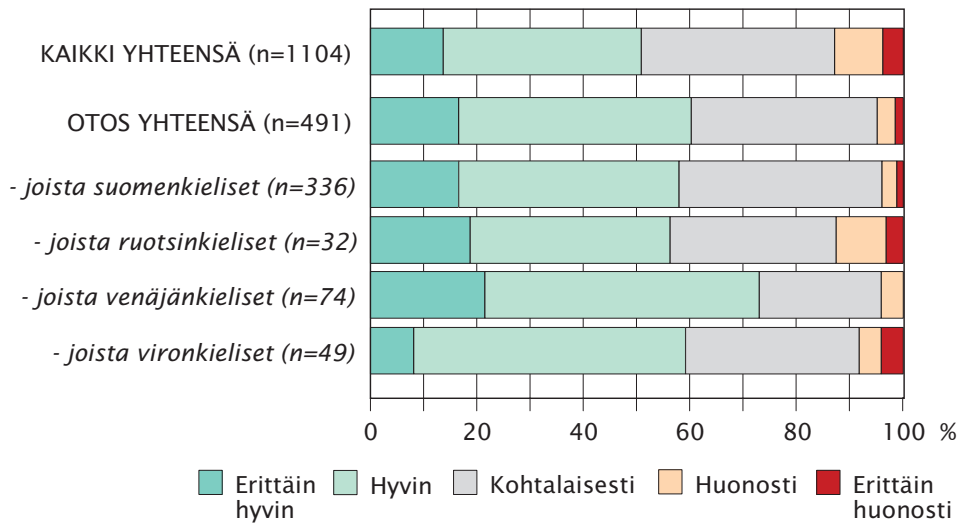
Kieliryhmittäinen tarkastelu osoitti, että venäjän- ja vironkieliset kokivat asian muita kieliryhmiä myönteisemmin – heistä noin puolet koki kaupungin aiheiden olevan riittävästi tiedotusvälineissä esillä. Sen sijaan lähes puolet ruotsinkielisistä otosvastaajista koki aiheita käsiteltävän liian vähän.

Kuvio 15. Helsingin kaupungin toiminnan ja päätöksentekoon liittyvistä ajankohtaisista aiheista kerrotaan ja keskustellaan riittävästi tiedotusvälineissä 2012 (n = 1 095).

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, miten Helsinki sijoittuisi kilpailussa, jossa Suomen kunnat kilpailevat keskenään siitä, missä kunnassa tai kaupungissa on ”hyvä asua ja elää”. Noin puolet kaikista vastaajista arvioi Helsingin sijoittuvan kilpailussa hyvin tai erittäin hyvin (kuvio 16). Vain 12 % kaikista vastaajista ja 5 % otosvastaajista arvioi, että Helsinki sijoittuisi kilpailussa huonosti tai erittäin huonosti.

Kuvio 16. Miten arvioisitte Helsingin sijoittuvan kilpailussa, jossa Suomen kunnat kilpailevat keskenään siitä missä kunnassa tai kaupungissa on ”hyvä asua ja elää”? (n = 1 104)

Eri kieliryhmien osalta parhaimmat arvosanat Helsingille antoivat venäjänkieliset – heistä yli 70 % arvioi, että Helsinki sijoittuisi kilpailussa hyvin tai erittäin hyvin. Ruotsinkieliset puolestaan suhtautuivat hieman penseämmin – heistä joka kymmenes arvioi kaupungin sijoittuvan joko huonosti tai erittäin huonosti.

Vastaajilla on lisäksi mahdollisuus perustella antamaansa arvosanaa. Erittäin hyvän tai hyvän arvosanan antaneet perustelivat kantaansa muun muassa kaupungin monipuolisella palvelutarjonnalla, lukuisilla koulutus- ja työmahdollisuuksilla, toimivalla joukkoliikenteellä, laajalla kulttuuritarjonnalla ja monimuotoisella ympäristöllä. Useiden vastaajien mielestä Helsingissä kaikki on lähellä. Helsinki koettiin vetovoimaisena paikkana ja erään vastaajan mukaan:

”Helsinki on kaikessa Suomen veturi. Täällä käsitellään asiat, muut ottavat mallia. Keskille yhteiskuntaluokille avoin, demokraattinen kaupunki, oiva työpaikkakaupunki, aamuisin työntekijöiden virrat muualta Suomesta.”

Ne, jotka arvioivat Helsingin sijoittuvan kilpailussa erittäin huonosti, perustelivat arvonsaansa kaupungin kalleudella, erityisesti asumisen kalleudella. Lisäksi erittäin huonon arvosanan antaneet kokivat maahanmuuttajien suuren määrän ja työttömyyden Helsingissä ongelmallisena, osa pelkäsi maahanmuuttajien vievän kantaväestöltä työpaikat. Eräät vastaajat kommentoivat seuraavasti:

”För stor, för orolig, för byråkratisk för fjärran från invånarna, för dyrt, för långt från riktiga livsvärden och boendemiljöer”

”Elitististä toimintaa (esim guggenheim), liikaa ihmisiä, paljon rikollisuutta ja turvatomuutta, liikaa pakolaisia ja kerjäläisiä. Terveystieteiden tutkimuksessa pyritään levittämään liikaa (omassa tvk en ole käynyt vuosiin, ei saa aikaa)”

Osallistumistavat ja niiden tehokkuus

Kuntalain 27§:n mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin, järjestämällä kunnan osa-alueita koskevaa hallintoa, tiedottamalla kunnan asioista ja järjestämällä kuulemistilaisuuksia, selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa, järjestämällä yhteistyötä kunnan tehtävien hoitamisessa, avustamalla asukkaiden oma-aloitteista asioiden hoitoa, valmistelua ja suunnittelua sekä järjestämällä kunnallisia kansanäänestyksiä.

Vastaajilta tiedusteltiin, mitä tapoja he ovat käyttäneet pyrkiessään vaikuttamaan Helsingin kaupungin toimintaan tai päätöksentekoon. Vastausten mukaan käytetyin osallistumistapa kyselyssä esitetyistä 16 vaikuttamistavasta oli **äänestäminen** – lähes 90 % kaikista vastaajista ilmoitti äänestäneensä kunnallisvaaleissa (kuvio 17). Vertailutietona voi todeta, että vuoden 2008 kunnallisvaaleissa Helsingin vaalipiirissä äänestysprosentti oli kuitenkin vain 58,9 ja vuoden 2012 kunnallisvaaleissa 57,4. Toiseksi käytetyin vaikuttamiskanava oli asukas- tai käyttäjäkyselyt. Reilut puolet kaikista kyselyyn vastanneista oli osallistunut kunnallista toimintaa koskevaan **asukas- tai käyttäjäkyselyyn**. Kolmanneksi käytetyin vaikuttamiskanava oli **palautteen anto** kaupungin palveluista tai muusta toiminnasta. Hieman yli puolet kaikista vastaajista oli antanut palautetta.

Vähiten käytettyjä vaikuttamiskanavia kaikkien vastaajien osalta olivat kuntalaisaloite, jollaisen oli tehnyt vain noin 4 % vastanneista, ja kunnallisessa luottamustehtävässä toimiminen, josta noin 8 % vastanneista oli kokemusta.

Kieliryhmittäin tarkastellen otosvastaajista aktiivisimpia äänestäjiä olivat suomen- ja ruotsinkieliset, joista yli 90 % ilmoitti äänestäneensä edellisissä kunnallisvaaleissa. Venäjänkielisistä vastaajista 41 % ilmoitti äänestäneensä ja vironkielisistä vain 28 %. Tosin osalla vastaajista ei edellisissä kunnallisvaaleissa ollut vielä oikeutta äänestää.

Asukas- tai käyttäjäkyselyihin olivat otosvastaajista aktiivisimmin vastanneet suomenkieliset, joista joka toinen ilmoitti vastanneensa kyselyihin. Ruotsin- ja venäjänkielisistä vastanneista noin 40 % oli ottanut osaa kyselyihin ja vironkielisistä 30 %.

Palautetta kaupungin palveluista tai muusta toiminnasta oli venäjänkielisistä antanut vain 23 % ja vironkielisistä 28 %.

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan eri vaikuttamiskanavien tehokkuutta. **Kunnallisessa luottamustehtävässä toimiminen nähtiin tehokkaimmaksi vaikuttamiskanavaksi.** Tehokkaina kanavina pidettiin myös kunnallisvaaleissa äänestämistä sekä osallistumista kunnalliseen palvelun tai toiminnan suunnitteluun tai kaupunginosa-, alue- tai asukas-toimintaan. Valtaosa vastanneista ilmoittikin äänestäneensä ja noin 40 % oli osallistunut kaupunginosa-, alue- tai asukastoimintaan, mutta vain alle 10 % vastanneista oli toiminut kunnallisessa luottamustehtävässä ja alle 20 % osallistunut kunnallisen palvelun tai toiminnan suunnitteluun. Luottamustehtävässä toimiminen koetaan tehokkaimmaksi vaikuttamiskanavaksi, mutta kaikki eivät koe sitä välttämättä kovin houkuttelevana tehtävä-

nä. Luottamustehtävä voidaan nähdä vain ikävien päätöksen tekemisenä yhä haastavammassa kuntataloustilanteessa.

Kuvio 17. Käytetyt osallistumistavat ja niiden tehokkuus (n = 1 126).

Monet kuitenkin käyttävät sellaisiakin osallistumiskanavia, jotka koetaan tehottomiksi. Tällaisia ovat esimerkiksi kyselyyn vastaaminen ja palautteen anto, joista yli puolella oli kokemusta, mutta vain harva (12,4–14 %) uskoi niiden vaikuttavuuteen.

Kaikkein huonoimpina vaikutuskanavina vastaajat pitivät mielenosoituksiin osallistumista, vetoamusten allekirjoittamista ja yleisönosastokirjoituksia.

Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista esitettiin myös erilaisia vääntämiä, joita tarkastellaan tarkemmin kuvion 21 yhteydessä. Vastausten mukaan kaupunkilaiset toivoivat lisää palautejärjestelmiä ja mielipidekyselyjä, vaikkei niitä koetakaan kovin tehokkaiksi vaikuttamiskanaviksi. Lisäksi vastaajat toivoivat lisää sähköisiä vuorovaikutuskanavia sekä asukkaiden ottamista mukaan kaupungin toiminnan suunnitteluun.

Nais- ja miesvastaajien välillä ei ole nähtävissä eroa, vaan naiset ja miehet ovat käyttäneet eri vaikuttamiskanavia samassa suhteessa ja arviot eri kanavien tehokkuudesta on hyvin samanlaisia.

Ikätarkastelussa sen sijaan nousi esille, että alle 25-vuotiaat ovat käyttäneet eri vaikutuskanavia suhteellisesti muita vähemmän, mutta tätä selittäneen se, etteivät he ole vielä voineet tai ehtineet ikänsä puolesta käyttää näitä kanavia. Nuorista useampi koki monet kanavat muita ikäryhmiä tehokkaiksi, kun taas yli 65-vuotiaista harvempi koki kanavia tehokkaiksi. Lisäksi erona nousi esille, että alle 25-vuotiaista jopa 58 % piti kaupungin päätöksentekoon vaikuttavassa yhdistyksessä tai ryhmässä toimimista tehokkaana kanavana, tosin vain joka viides alle 25-vuotias ilmoitti osallistuneensa sellaiseen. Yli 65-vuotiasta 28 % ilmoitti osallistuneensa tällaiseen toimintaan, mutta vain 22 % piti sitä tehokkaana kanavana.

Vastaajilta tiedusteltiin lisäksi avoimella kysymyksellä, mitkä kuntalaisten osallistumistavat he ovat kokeneet onnistuneiksi. Avokysymykseen tuli yhteensä yli 500 vastausta. Eniten mainintoja onnistuneimpina osallistumistapoina saivat äänestämisen, asukastoiminta sekä suora yhteys luottamushenkilöihin ja viranhaltijoihin. Toisaalta noin joka neljäs avokysymykseen vastannut koki, ettei osallistumistavoista mikään ole onnistunut.

Venäjänkieliset vastaajat pitivät tehokkaimpina kanavina kunnallisvaaleissa äänestämistä ja osallistumista kuntapalvelun tai -toiminnan suunnitteluun tai ryhmään, joilla pyritään vaikuttamaan kaupungin päätöksentekoon. Vironkielisten vastaukset olivat linjassa kaikkien vastausten kanssa eli tehokkaimpina vaikuttamiskanavina vironkieliset pitivät luottamustehtävässä toimimista, äänestämistä ja suunnitteluun osallistumista.

Huonoimmaksi vaikuttamiskanavaksi sekä venäjän- että vironkieliset kokivat suoran yhteydenoton viranhaltijoihin – venäjänkielististä vastaajista lähes puolet piti sitä huonona kanavana. Tässä vastauksessa voivat heijastua vanhat kokemukset toisenlaisesta hallintokulttuurista, jossa ei välttämättä ole tavattu olla suoraan yhteydessä viranhaltijoihin, vaan asioita on hoidettu muita kanavia pitkin. Lisäksi venäjän- ja vironkielisiltä vastaajilta tuli parikymmentä avovastausta – eniten mainintoja onnistuneina osallistumistapoina saivat kyselyt ja äänestämisen.

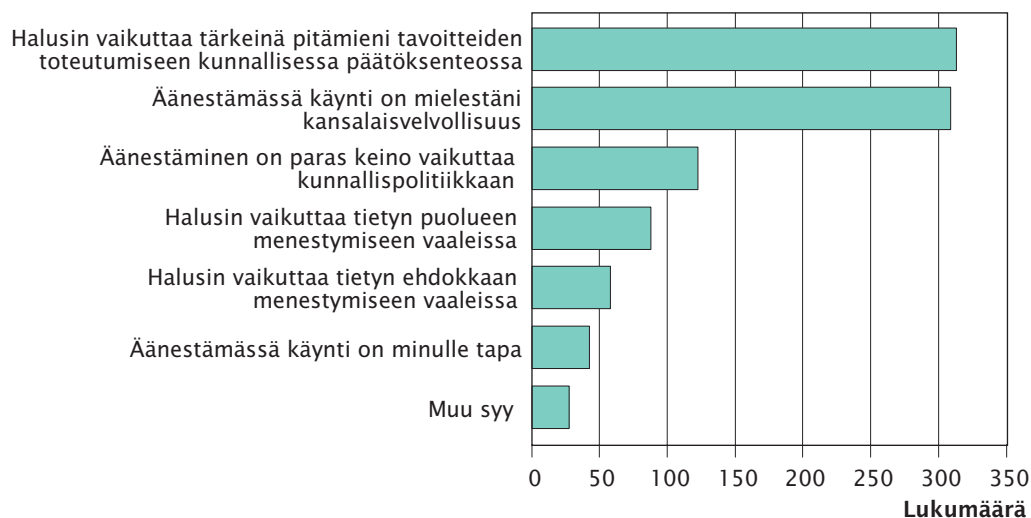
Motiivit äänestämiseen tai äänestämättä jättämiselle

Noin 85 % kaikista kyselyyn vastanneista ilmoitti äänestäneensä edellisissä, vuonna 2008 pidetyissä kunnallisvaaleissa. Tärkeimpiä äänestämisen syitä olivat halu vaikuttaa tärkeinä pitämien tavoitteiden toteutumiseen kunnallisessa päätöksenteossa (33 %) ja äänestämisen pitäminen kansalaisvelvollisuutena (32 %) (kuviot 18). Kunnallisvaaleissa äänestämistä pidettiin kyselyssä esitetyistä vaikuttamiskanavista toiseksi tehokkaimpana (ks. kuviot 19).

Äänestämisen motiiveja tarkasteltiin myös sukupuolen ja iän mukaan. Naiset kokivat hieman miehiä enemmän äänestämisen kansalaisvelvollisuudeksi ja uskoivat äänestämisen olevan hyvä keino vaikuttaa kunnallispolitiikkaan. Miehiä äänestämismotiivina oli hieman naisia enemmän halu vaikuttaa tietyn puolueen tai ehdokkaan menestymiseen vaaleissa.

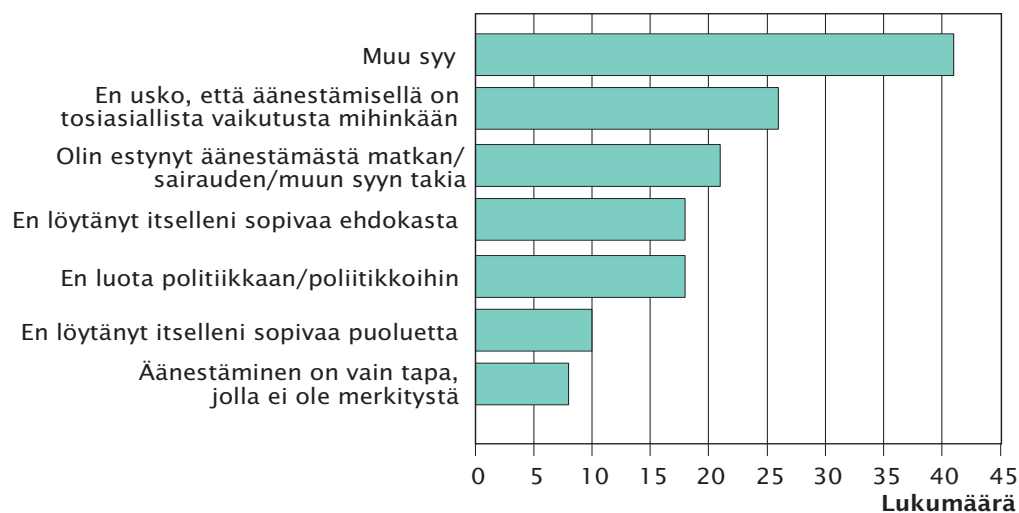
Ikäryhmätarkastelu puolestaan osoittaa, että yli 65-vuotiaista 41 % koki äänestämisen kansalaisvelvollisuutenaan, kun taas alle 25-vuotiaista noin 42 % piti tärkeimpänä motiivinaan vaikuttaa tärkeinä pitamiensä tavoitteiden toteutumiseen kunnallisessa päätöksenteossa. Vastausten perusteella nuoret näyttävät uskovan muita ikäryhmiä toiveikkaammin pystyvänsä vaikuttamaan kaupungin asioihin juuri äänestämisen kautta.

Kuvio 18. Äänestämisen syyt vuoden 2008 kunnallisvaaleissa (n = 962).

Kaikista kyselyyn vastanneista noin 13 % oli jättänyt äänestämättä edellisissä kunnallisvaaleissa. Heistä 29 % ilmoitti jättäneensä äänestämättä jonkun muun kuin kyselyssä ehdotetun syyn takia (kuvio 19). Noin 18 % äänestämättä jättäneistä koki, ettei äänestämällä ole tosiasiallista vaikutusta mihinkään.

Kuvio 19. Äänestämättä jättämisen syyt vuoden 2008 kunnallisvaaleissa (n = 142).

Sukupuolen osalta eroavaisuuksina nousi esille, että miesten perusteluna äänestämättä jättämiselle oli hieman naisia yleisemmin se, ettei löytänyt itselleen sopivaa ehdokasta tai puoluetta. Naisten perusteluna hieman miehiä useammin oli joko matka, sairaus tai muu syy tai epäluottamus politiikkaa kohtaan.

Venäjän- ja vironkielisten vastaajien osalta yleisimpänä äänestämisen perusteena oli ”Äänestämässä käynti on mielestäni kansalaisvelvollisuus” - 32 % venäjänkielisistä koki näin ja vironkielisistä 44 %. Toiseksi yleisin perustelu molempien kieliryhmien osalta oli ”Äänestäminen on paras keino vaikuttaa kunnallispolitiikkaan”.

Äänestämättä jättämisen syissä ei ollut juuri nähtävissä eroa eri kieliryhmien välillä.

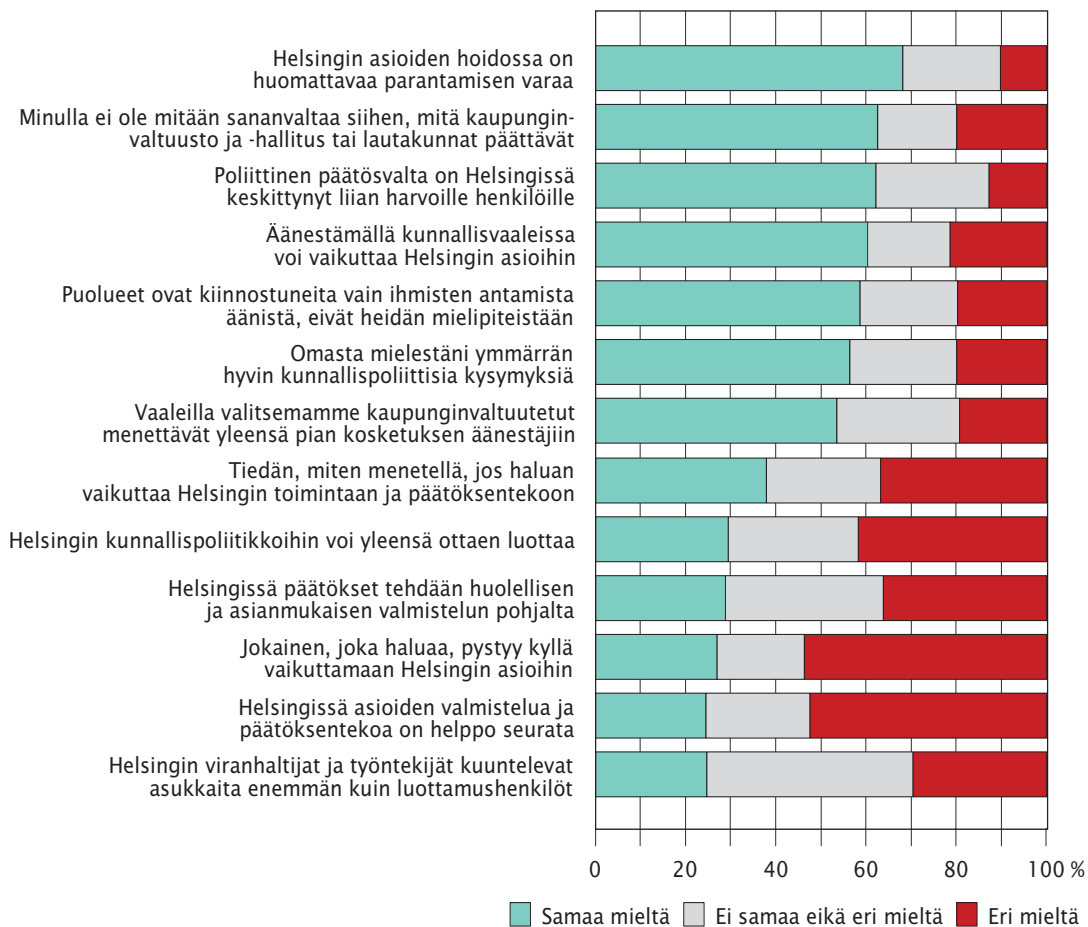
Mielipiteet päätöksenteosta ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista

Kyselylomakkeessa esitettiin erilaisia väittämiä kunnalliseen päätöksentekoon liittyen. Vastauksia tarkasteltiin sekä kielen, sukupuolen että iän osalta. Kielen osalta löytyi jonkin verran eroavaisuuksia ja ne on kuvattu erikseen. Sukupuolen ja ikäryhmien osalta vastaajien kokemuksissa ei ole nähtävissä paljoakaan eroa.

Valtaosa, lähes 70 %, kaikista vastanneista koki, että kaupungin asioiden hoidossa on huomattavasti parantamisen varaa (kuvio 20). Lisäksi noin 60 % vastanneista koki, ettei heillä ole mitään sananvaltaa siihen, mitä kaupunginvaltuusto ja -hallitus tai lautakunnat päättävät, ja, että poliittinen päätösvalta on keskittynyt liian harvoille henkilöille. Toisaalta noin 60 % vastanneista kuitenkin koki, että kunnallisvaaleissa äänestämällä voi vaikuttaa Helsingin asioihin - vain joka viides ei usko äänestämällä olevan vaikutusta.

Vain noin 28 % vastanneista koki, että Helsingissä päätökset tehdään huolellisen ja asianmukaisen valmistelun pohjalta. Eniten asiasta samaa mieltä olivat yli 65-vuotiaat, joista kolmas koki valmistelun huolelliseksi ja asianmukaiseksi.

Kuvio 20. Kunnallista päätöksentekoa koskevat väittämät (n = 1 126).

Joka toisen vastaajan mielestä kaupungin asioiden valmistelua ja päätöksentekoa oli vaikea seurata. Vaikka tietoa kaupungin asioista on yhä enemmän ja entistä reaaliaikaisemmin saatavissa erityisesti verkkosivujen myötä, voivat kaupunkilaiset kokea kaupungin asioita

koskevan tiedon määrän riittämättömäksi. Tietoa voi olla vaikea löytää, vaikka tiedon sijaintipaikka olisikin tiedossa. On myös mahdollista, että kaupungin viesti ei sisällöltään tai muodoltaan tavoita kaupunkilaisia. Kuten aiemmin jo todettiin, helsinkiläiset seuraavat kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa eniten sanomalehtien, asuinalueen tiedotuslehtien tai muiden ilmaisjakelulehtien välityksellä. Vastausten mukaan tärkeimpinä tiedonlähteinä vastaajat pitivät sanomalehteä ja internetiä. Tämä korostaakin sanomalehtiä edelleen tärkeinä kanavina tiedon jakajana ja välittäjänä, vaikka virallinen tiedottaminen kaupungin asioista tapahtuukin kaupungin välittömien viestintäkanavien kuten kaupungin verkkosivujen kautta. Internetkin on noussut tärkeäksi tiedonlähteeksi, mutta on huomioitava, että kaupunkilaiset tutustuvat kaupungin asioihin useimmiten muilla kuin kaupungin omilla verkkosivuilla.

Lähes 40 % vastanneista ilmoitti tietävänsä, miten menetellä halutessaan vaikuttaa kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon – toisaalta lähes yhtä moni koki toisin. Lisäksi puolet vastaajista oli sitä mieltä, etteivät kaikki halukkaat välttämättä pysty vaikuttamaan kaupungin asioihin. Tämä kuvastaa sitä, etteivät kaupungin toiminta sekä asioiden valmistelu- ja päätöksentekoprosessit hahmotu riittävällä tavalla kaikille kaupunkilaisille. Tähän tulisikin kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Yli 40 % vastanneista oli sitä mieltä, ettei Helsingin kunnallispolitiikkoihin voi yleisesti ottaen luottaa – vähiten kunnallispolitiikkoihin luottivat 25–65-vuotiaat vastaajat. Tämän mielipiteen takana voi olla erilaisia kokemuksia, jotka ovat herättäneet kaupunkilaisissa epäluottamusta. Tämän luottamuspulan voi ajatella heijastuvan myös äänestysaktiivisuuden kunnallisvaaleissa. Taustalla voivat vaikuttaa myös useampien vastaajien kokemukset poliittisen päätösvallan keskittymisestä liian harvoille henkilöille tai olemattomasta sanavallasta kaupungin toimielinten päätöksiin. Noin puolet vastanneista ei osannut ottaa kantaa väittämään ”Helsingin viranhaltijat ja työntekijät kuuntelevat asukkaita enemmän kuin luottamushenkilöt” – samanmielisiä asiasta oli noin 25 % kaikista vastanneista ja alle 25-vuotiasta vain 18 %.

Mielipiteet olivat kieliryhmittäisessä tarkasteluna hyvin samansuuntaisia, esimerkiksi kaikissa kieliryhmissä yli puolet vastaajista koki, että Helsingin asioiden hoidossa on huomattavaa parantamisen varaa. Vertailussa nousi kuitenkin esille myös tiettyjä eroja.

Ruotsinkieliset olivat muita ryhmiä vahvemmin samaa mieltä väittämästä ”Puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, eivät heidän mielipiteistään” – noin 70 % ruotsinkielisistä otosvastaajista oli tätä mieltä, muissa ryhmissä luku oli noin 55–60 %.

Lisäksi tarkastelussa kävi ilmi, että ruotsin- ja vironkieliset tuntuivat tietävän huonommin, miten menetellä jos haluavat vaikuttaa Helsingin toimintaan ja päätöksentekoon – vain 20 % ruotsin- ja vironkielisistä otosvastaajista tiesi menettelytavoista. Venäjänkielisten osalta menettelytavoista tietäviä oli noin 31 % ja kaikkien vastanneiden joukossa lähes 40 %.

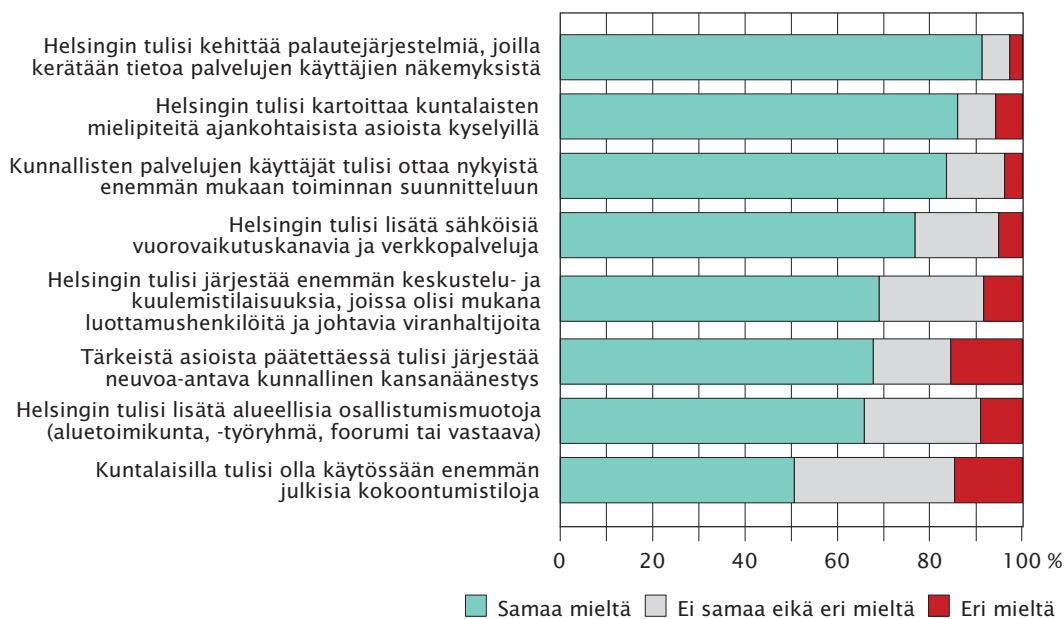
Venäjänkieliset kokivat Helsingin päätösten valmistelun muita ryhmiä myönteisemmin. Venäjänkielisistä otosvastaajista puolet on sitä mieltä, että päätökset tehdään huolellisen ja asianmukaisen valmistelun pohjalta, kun vain joka kymmenes ruotsinkielinen otosvastaaja koki siten. Toisaalta puolet ruotsinkielisistä vastaajista ei osannut ottaa tähän asiaan kantaa. Kaikista vastaajista noin 28 % koki valmistelun huolelliseksi ja asianmukaiseksi.

Vastaajilta tiedusteltiin myös, mitä mieltä he ovat kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista koskevista eri väittämistä. Kaupunkilaisille on tärkeää olla tarjolla erilaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, mutta on myös tärkeää huolehtia siitä, että kuntalaiset ovat näistä mahdollisuuksista tietoisia. Kuten edellä jo todettiin, vain noin joka kolmas koki saavansa riittävästi tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan (ks. kuvio 12). Osa kaupunkilaisista voi pitää joitain kaupungin tarjoamia osallistumis- ja vai-

kuttamismahdollisuuksia turhina, mutta toisaalta kaupunkilaisilta voi löytyä uudenlaisia ideoita tavoista osallistua ja vaikuttaa.

Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista esitettiin kahdeksan eri väit-
tämää, joista vastaajat olivat pitkälti samaa mieltä (kuvio 21). Jopa 91 % kaikista vastan-
neista toivoi kaupungin kehittävän palautejärjestelmiä ja valtaosa vastanneista toivoi kau-
pungin myös toteuttavan mielipidekyselyjä, vaikka niitä ei koettukaan kovin tehokkaiksi
vaikuttamistavoiksi (ks. kuvio 17). Lisäksi kaupungin toivotaan ottavan palvelujen käyttäjiä
mukaan suunnitteluun sekä lisäävän sähköisiä vuorovaikutuskanavia ja verkkopalveluja.

**Kuvio 21. Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvät väittämät
(n = 1 126).**

Kunnallista kansanäänestystä kannatti noin 68 % vastanneista, mutta noin 15 % oli asia-
sta eri mieltä. Vuonna 2007 tilanne oli samankaltainen – silloin neuvoo-antavan kunnalli-
sen kansanäänestyksen järjestämistä kannatti kyselyyn vastanneista noin 62 %. Noin joka
toinen nyt kyselyyn vastannut kaipasi kaupunkiin lisää julkisia kokoontumistiloja, mutta
noin 14 % ei nähnyt sitä tarpeellisena.

Eri ikäryhmien vastauksissa on nähtävissä jonkin verran eroja. Yli 65-vuotiaat kaipa-
sivat hieman muita ikäryhmiä enemmän lisää alueellisia osallistumismuotoja ja hieman
muita vastaajia vähemmän sähköisiä vuorovaikutuskanavia. Alle 25-vuotiaat puolestaan
kannattivat eniten (92 %) ja hieman muita ikäryhmiä enemmän mielipidekyselyjä. Vähi-
ten alle 25-vuotiaiden vastauksissa kannatusta saivat alueellisten osallistumismuotojen
sekä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksien lisääminen. Sähköisten vuorovaikutuskanavien
ja verkkopalvelujen lisääminen sai eniten kannatusta 25–44-vuotiaiden joukossa, heistä 83
prosentin mielestä Helsingin tulisi lisätä sähköisiä kanavia ja palveluja. Naisten ja miesten
vastauksissa sen sijaan ei ole juurikaan nähtävissä eroa.

Eri kieliryhmissä mielipiteet olivat pitkälti samanlaisia. Venäjänkieliset kannattivat eniten
(81 %) mielipidekyselyjä. Vironkieliset kannattivat eniten (90 %) palautejärjestelmien ke-
hittämistä, mutta he kaipasivat muita enemmän keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia, jois-
sa olisi mukana luottamushenkilöitä ja johtavia viranhaltijoita – vironkielisistä vastaajista
81 % kannatti tätä asiaa ja kaikista vastaajista 69 %.

Osallistumisen suurimmat haasteet

Vastaajilta tiedusteltiin avokysymyksellä, mitkä asiat he kokevat kuntalaisten osallistumisen suurimmiksi haasteiksi. Vastauksia tuli paljon, yhteensä 588 kappaletta. Näistä venäjän ja vironkieliset antoivat 37 vastausta, joten heidän joukkonsa oli varsin pieni.

Vastaukset luokiteltiin yhdeksään ryhmään, jotka ovat suuruusjärjestyksessä:

- vaikuttamisen kanavien puute (117/2),
- kaupungin johdon irtautuminen kaupunkilaisista (75/1),
- tiedon puute (67/6),
- kaupunkilaisten oman aktiivisuuden puute (63/13),
- kunnallisen päätöksenteon vaikeaselkoisuus (55/2),
- muut (51/6),
- ajanpuute (41),
- byrokraattisuus (23) ja
- vaikuttaminen asuinalueilla (21).

Ryhmien jälkeen on suluissa eroteltu suomen ja ruotsinkielisten / venäjän ja vironkielisten vastausten määrät. Venäjän ja vironkielisillä esiintyi vielä omina luokkinaan ”ei osaa sanoa” (4) ja ”rasismi” (1). On huomattava, että yhden henkilön vastaus on voitu lukea kuuluvaksi myös kahteen ryhmään, jos vastauksessa oli kommentoitu selkeästi kahta eri aihetta.

Vaikuttamisen kanavien puute kiteytyi usein näkemykseen siitä, että kaupunkilaisten on vaikea saada yhteys poliittisiin päätöksentekijöihin ja virkamiehiin vaikuttaakseen itselleen tärkeisiin asioihin. Vastauksissa kaivattiin sähköistä osallistumisen alustaa, uudenlaisia vaikuttamisen kanavia, alueellista päätöksentekoa sekä parempaa ja tiheämpää vuorovaikutusta poliitikkojen/virkamiesten ja kaupunkilaisten välille. Eräs vastaaja totesi:

”[Tarvitsisi] Löytää sellainen foorumi, jossa mielipiteellä on väliä, jossa voi tulla kuulluksi ja niin, että asioita lähdetäisiin kehittämään sen pohjalta. -- Kaikessa jo varhaisessa suunnittelussa automaattisesti muodostettaisiin juuri sen mitä asia koskee työryhmä, joka kootaan käyttäjistä ja vasta sen pohjalta rakennettaisiin kokonaisuuksia.”

Osa vastaajista näki, että kaupungin johdon irtautuminen kaupunkilaisista on kääntänyt päätöksenteon ikään kuin sisäänpäin ja vuorovaikutus kuntalaisten kanssa on tämän vuoksi jäänyt vähäiseksi. Osa vastaajista koki, että kuntalaisten osallistuminen on Helsingissä järjestetty suorastaan huonosti ja epäluottamus näkyi selvästi joissakin vastauksissa:

”Kansalainen ei voi luottaa kaupungin poliittisten johtajien ja virkamiesten haluun kuunnella – eikä siihen, että valmistelua tehtäisiin avoimin kortein ja aidolla halulla kuunnella hallintoalamaisten mielipidettä. Kyselyillä ja haastatteluilla tai muilla ’vuorovaikutteisilla’ toimilla ei ole mitään merkitystä tällä haavaa. Erilaisilla aluetoimikunnilla, työryhmillä ja muilla taas ei ole riittävästi vaikutusvaltaa valtuuston ja kh:n suuntaan.”

Kokemus tiedon puutteesta ja kunnallisen päätöksenteon vaikeaselkoisuudesta esiintyivät usein yhdessä. Osa vastaajista koki, että kaupungin verkkosivuilta ei löydy tarpeeksi ajoissa riittävästi tietoa tekeillä olevista päätöksistä. Osalla vastaajista oli selkeästi tunne, että tietoa suorastaan pimitetään. Myös osallistumisen kanavat olivat monille hämäriä. Tilanteen korjaamiseksi toivottiin parempaa tiedonvälitystä sekä selkeitä ja helppoja osallistumisen

kanavia, jotka kytkeytyisivät kaupungin päätöksentekoon. Eräs vastaaja toivoi laajempaa ja järjestelmällisempää kansalaiskeskustelua:

"Lautakuntien asioista taas tiedonsaanti on suurelta osin muutamien aktiivisten jäsenten omien blogien ym. varassa ja massamedia tuntuu heräävän vasta kun asia on valtuuston käsittelyssä, missä vaiheessa muutoksia on enää vaikea tehdä. Toivoisin että kaupunki ottaisi päätöksenteon valmistelussa enemmän käyttöön esimerkiksi deliberatiivisen demokratian keinoja, ryhmähaastatteluja, keskustelutilaisuuksia ym. "

Kaiken kaikkiaan osallistumisen haasteet kietoutuvat monella tavalla yhteen. Vaikuttamisen kanavien puute, esiintyi usein yhdessä esimerkiksi sen näkemyksen kanssa, että asuinalueiden näkökulmaa on vaikea saada päätöksentekoon mukaan. Kaupungin johdon irtautuminen kaupunkilaisista taas esiintyi usein byrokraattisuuden ja kunnallisen päätöksenteon vaikeaselkoisuuden kanssa. Kaupunkilaisten oman aktiivisuuden puute taas kietoutui usein yhteen ajanpuutteen, kunnallisen päätöksenteon vaikeaselkoisuuden ja byrokraattisuuden kanssa.

Venäjän ja vironkielisten vastausten määrä oli vähäinen, mutta niissä esiintyivät uusia asioina: "kielitaidon puute", joka liittyi kokemukseen siitä, että tietoa on vähän tarjolla muilla kielillä kuin suomeksi tai ruotsiksi, "rasismi" ja "ei osaa sanoa" luokka.

Osassa vastauksista annettiin runsaasti kehittämissideoita ja/tai analysoitiin suomalaisen kuntademokratian tilaa. Eräs vastaaja totesi:

"Suomalainen kuntademokratia on suuressa kriisissä. Äänestysprosentit ovat hälyttävän alhaalla eikä näköpiirissä ole olennaista parannusta. Tärkeintä olisi laittaa koko poliittinen päätöksenteko remontiin ja ottaa mallia läntisen Euroopan maista, joissa on pitkä demokratian traditio. Esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa kunnallisvaalien äänestysaktiivisuus on luokkaa 80-90 prosenttia. Se ei ole sattumaa. Keinoja olisivat vaikkapa se, että vaalien jälkeen kunnissakin olisi hallitus-oppositio-asetelma. Puolueiden tulisi myös muodostaa blokit ennen vaaleja - kun vaaleissa on mahdollisuus äänestämällä vaikuttaa linjoihin, muuttuvat vaalitkin merkityksellisiksi. Sama pätee kyllä eduskuntavaaleihin Suomessa. Konsensus on tappanut politiikan, jäljellä on vain hallintoa. Toinen hyvä muutos voisi olla suora kansanvaali pormestarista kunnallisvaalien yhteydessä. Samalla voitaisiin luopua aivan onnettomasta poliittisten apulaiskaupunginjohtajien nimityksestä. Se jos mikä saa poliittisen koneiston näyttämään naurettavalta kun sama nimitysfarssi jatkuu vuodesta toiseen. Erittäin mielenkiintoista olisi avata lautakuntien ja kaupunginhallituksen kokoukset yleisölle - vaikka netin kautta. Kuntalaki sen periaatteessa jo mahdollista, ellei asialistalla on lain mukaan salassa pidettäviä asioita."

JOHTOPÄÄTÖKSET

Helsingin kaupungin tavoitteena on lisätä helsinkiläisten vaikutusmahdollisuuksia ja vahvistaa kansanvaltaa vuosien 2009–2012 strategiaohjelmansa mukaisesti. Kaupungilla on parhailtaan vireillä erilaisia kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia edistäviä toimenpiteitä. Tätä työtä voidaan osaltaan tukea selvittämällä kuntalaisten kiinnostuneisuutta ja kokemuksia.

Helsingin kaupungin tietokeskus toteutti syksyllä 2012 helsinkiläisille kuntalaiskyselyn, jonka tulokset on julkaistu tässä raportissa. Kyselyssä helsinkiläisiltä tiedusteltiin muun muassa, miten kiinnostuneita he ovat kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta, onko heillä tietoa riittävästi ja helposti saatavilla sekä mitä osallistumistapoja he käyttävät ja miten he kokevat eri osallistumistapojen tehokkuuden. Kyselyyn vastasi yhteensä 1 126 henkilöä, joista otosvastaajia oli 507 henkilöä ja avoimeen sähköiseen lomakkeeseen vastanneita 619 henkilöä. Vaikka otoksen osalta vastausprosentiksi tulikin vain 21,1 prosenttia, voidaan tuloksia kuitenkin pitää kohtuullisen edustavina, sillä vastaajajoukko vastaa melko hyvin helsinkiläisten väestörakennetta.

Tuloksia tarkasteltiin sekä kokonaisaineistona että otosaineistona eri taustamuuttujien kuten sukupuolen ja iän pohjalta. Keskeisenä taustamuuttujana aineistossa toimi otosvastanneiden kieli, joka oli joko suomi, ruotsi, venäjä tai viro. Kielitarkastelulla pystyttiin selvittämään, onko eri kieliryhmien vastauksissa nähtävissä eroja.

Valtaosa helsinkiläisistä on kyselyn mukaan kiinnostunut kaupungin asioista ja täysin välinpitämättömien määrä oli vähäinen. Noin 85 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista ja 77 prosenttia otosvastaajista ilmoitti olevansa joko erittäin tai melko kiinnostunut kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta. Vuonna 2007 vastaava luku oli 60 prosenttia, joten menneen viiden vuoden aikana helsinkiläisten kiinnostunut kaupungin asioita kohtaan on noussut merkittävästi.

Aktiivisimmin helsinkiläiset seuraavat kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa sanomalehdistä, joita noin 80 prosenttia vastanneista ilmoitti käyttävänsä joko aktiivisesti tai usein kaupungin asioiden tietolähteenä. Muita paljon käytettäviä tietolähteitä ovat asuinalueen tiedotuslehdet, ilmaisjakelulehdet, kaupungin omat tiedotteet ja televisio. Alle 45-vuotiaista noin 70 % ilmoitti käyttävänsä internetiä tietolähteenään joko aktiivisesti tai usein - yli 65-vuotiasta vain noin 32 %. Tärkeimpänä tiedonlähteenä pidettiin sanomalehteä (32 %) ja toiseksi tärkeimpänä internetiä (23 %). Venäjänkielisten osalta suosituin tiedonlähde oli sen sijaan internet, jota lähes 40 % piti tärkeimpänä lähteenään. Vironkielisten vastaajien mielipiteet jakautuvat tasaisesti eri tietolähteiden kesken. Venäjän- ja vironkielisille sanomalehden merkitys oli vähäisempi, mikä voi johtua puutteellisesta kielitaidosta.

Kaupunkilaisten kokemus kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa koskevan tiedon riittävydestä on vuoden 2007 kyselyyn nähden jonkin verran huonontunut, vaikka tietoa onkin yhä enemmän saatavilla. Esimerkiksi tehtyjä päätöksiä koskevaa tietoa on monien mielestä tarjolla merkittävästi aiempaa huonommin - noin puolet kaikista vastanneista koki päätöksiä koskevan tiedon määrän riittämättömäksi. Kaupunki toimii säntillisesti päätöstiedottamisessaan, sillä toimielinten päätökset julkaistaan kaupungin verkkosivuilla pikimmiten kokousten päätyttyä ja valtuuston päätöksentekoakin on mahdollista seurata reaaliajassa joko televisiosta tai verkkosivuilta. Kyselyn tulosten valossa olisi tärkeää, että myös valmisteilla olevista asioista olisi mahdollisimman paljon tietoa julkisesti saatavilla, jotta kaupunkilaisille jäisi riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia tutustua asioihin sekä mah-

dollisesti osallistua ja vaikuttaa valmisteluun. Tietoa on jo nykyin tarjolla paljon, mutta yhtenä ongelmana voi olla, että vain harva helsinkiläinen käyttää näitä tiedotuskanavia. Lisäksi tietoa voi olla vaikea löytää kaupungin verkkosivuilta.

Kaupunkilaiset kaipaavat tietoa aiempaa enemmän lisää myös valmisteilla olevista asioista, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan, kaupungin taloudesta sekä kunnallisista palveluista. Eri kieliryhmissä tiedon riittävyyden kokemuksissa oli nähtävissä jonkin verran eroavaisuuksia. Erityisesti venäjänkieliset kokivat monilta osin tiedon saannin riittämättömäksi. Esimerkiksi kunnallisia palveluja koskevan tiedon määrä oli joka toisen suomenkielisen otosvastaajan mielestä riittävä, kun taas venäjänkielisistä vain joka kolmas koki määrän riittäväksi. Venäjänkielisten kokemus tiedon riittämättömyydestä voi johtua esimerkiksi kielivaikeuksista, sillä kunnallisista palveluista on tarjolla tietoa pääasiassa kahdella pääkielellä eli suomeksi ja ruotsiksi.

Käytetyin vaikuttamistapa oli äänestämisen – jopa lähes 90 % kyselyyn vastanneista ilmoitti äänestäneensä edellisissä kunnallisvaaleissa. Tärkeimpiä motiiveja kunnallisvaaleissa äänestämiseksi olivat halu vaikuttaa tärkeinä pitamiensä tavoitteiden toteutumiseen kunnallisessa päätöksenteossa (33 %) ja äänestämisen kokeminen kansalaisvelvollisuutena (32 %). Noin 60 % vastanneista koki, että kunnallisvaaleissa äänestämällä voi vaikuttaa Helsingin asioihin. Äänestämättä jättämiselle ei sen sijaan löytynyt selkeitä yksittäisiä syitä, mutta noin joka viides äänestämättä jättäneistä koki, ettei äänestämällä ole tosiasiallista vaikutusta mihinkään.

Toiseksi käytetyin vaikuttamiskanava oli asukas- tai käyttäjäkyselyt ja kolmanneksi käytetyin palautteen antaminen. Vähiten käytettyjä vaikuttamiskanavia olivat kuntalaisaloite ja kunnallisessa luottamustehtävässä toimiminen.

Tehokkaimpina vaikuttamiskanavina pidettiin äänestämisen ohella kunnallisessa luottamustehtävässä toimimista ja osallistumista kunnallisen palvelun tai toiminnan suunnitteluun tai kaupunginosa-, alue- tai asukastoimintaan. Kuitenkin vain alle 10 % vastanneista vastasi toimineensa kunnallisessa luottamustehtävässä ja alle 20 % osallistuneensa kunnallisen palvelun tai toiminnan suunnitteluun. Kunnallisen luottamustoimen kokeminen tehokkaana kanavana antaa viitettä siitä, että kaupunkilaisilta löytyy uskoa edustukselliseen demokratiaan. Suunnitteluun osallistumisen kokeminen tehokkaana kanavana antaa puolestaan tärkeää tukea kaupungin palvelujen käyttäjälähtöiselle suunnittelun jatkamiselle. Lähes 70 % kaikista vastanneista koki, että kaupungin asioiden hoidossa olevan huomattavasti parantamisen varaa. Lisäksi noin 60 % vastanneista koki, ettei heillä ole mitään sanavaltaa siihen, mitä kaupunginvaltuusto ja -hallitus tai lautakunnat päättävät, ja, että poliittinen päätösvalta on keskittynyt liian harvoille henkilöille. Lisäksi vain joka kolmas vastaaja ilmoitti luottavansa kunnallispoliitikkoihin. Kovin monella helsinkiläisellä ei ole enää mitään suoraa yhteyttä puolueisiin, toisin kuin 1960 tai 70-luvun politisoituneina aikoina. Samalla myös puolueiden yhteys kansalaisiin on ohentunut. Kiinnostavaa on, että kunnanvaltuutettujen näkemys asiasta on samansuuntainen. Kesällä 2012 toteutetussa Helsingin kaupunginvaltuuston itsearviointikyselyssä valtuutetut olivat sitä mieltä, että kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuudet ovat huonot (Lahti & Laine 2013).

Helsingin kaupungin asioiden valmistelua ja päätöksentekoa on joka toisen vastaajan mielestä vaikea seurata. Vain noin 28 % vastanneista koki, että päätökset tehdään huolellisen ja asianmukaisen valmistelun pohjalta. Lähes 40 % vastanneista ilmoitti, ettei tiedä, miten menetellä halutessaan vaikuttaa kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon, ja lähes puolet oli sitä mieltä, etteivät kaikki halukkaat välttämättä pysty vaikuttamaan kaupungin asioihin. Kyselyn perusteella on ilmeistä, että kaupungin toiminta sekä asioiden valmistelu- ja päätöksentekoprosessit eivät hahmotu riittäväällä tavalla kaikille kaupunkilaisille. Lisäksi kaupunkilaiset haluaisivat päästä lausumaan mielipiteensä myös vaalien välillä: kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämisen osalta jopa 91 %

vastanneista toivoi kaupungin kehittävän palautejärjestelmiä. Valtaosa vastanneista toivoi kaupungin myös toteuttavan mielipidekyselyjä, ottavan palvelujen käyttäjiä mukaan suunnitteluun sekä lisäävän sähköisiä vuorovaikutuskanavia ja verkkopalveluja.

Vastaajilta tiedusteltiin myös avokysymyksellä, mitkä asiat he kokevat kuntalaisten osallistumisen suurimmiksi haasteiksi. Vastauksia tuli paljon, yhteensä 588 kappaletta. Vastaukset luokiteltiin yhdeksään ryhmään, jotka ovat suuruusjärjestyksessä: vaikuttamisen kanavien puute, kaupungin johdon irtautuminen kaupunkilaisista, tiedon puute, kaupunkilaisten oman aktiivisuuden puute, kunnallisen päätöksenteon vaikeaselkoisuus, muut, ajanpuute, byrokraattisuus ja vaikuttaminen asuinalueilla.

Avovastauksissa vaikuttamiskanavien puute kiteytyi usein näkemykseen siitä, että kaupunkilaisten on vaikea saada yhteys poliittisiin päätöksentekijöihin ja virkamiehiin vaikuttaakseen itselleen tärkeisiin asioihin. Vastauksissa kaivattiin sähköistä osallistumisen alustaa, uudenlaisia vaikuttamisen kanavia, alueellista päätöksentekoa sekä parempaa ja tiheämpää vuorovaikusta poliitikkojen/virkamiesten ja kaupunkilaisten välille. Osa vastaajista näki, että kaupungin johdon irtautuminen kaupunkilaisista on kääntänyt päätöksenteon ikään kuin sisäänpäin ja vuorovaikutus kuntalaisten kanssa on tämän vuoksi jäänyt vähäiseksi. Jotkut vastaajat kokivat, että kuntalaisten osallistuminen on Helsingissä järjestetty suorastaan huonosti. Osan vastaajista oli sitä mieltä, että kaupungin verkkosivuilta ei löydy tarpeeksi ajoissa riittävästi tietoa tekeillä olevista päätöksistä. Kokemus tiedon puutteesta kietoutui usein näkemykseen kunnallisen päätöksenteon vaikeaselkoisuudesta. Tilanteen korjaamiseksi toivottiin selkeitä ja helppoja osallistumisen kanavia, jotka kytkeytyisivät kaupungin päätöksentekoon.

Myönteistä on, että helsinkiläisten kiinnostus kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa kohtaan on siis kasvanut viimeisen viiden vuoden aikana merkittävästi. Koettu tiedon saanti kaupungin eri asioista on kuitenkin huonontunut monilta osin. Helsinkiläiset seuraavat kaupungin asioita edelleen aktiivisesti sanomalehdistä tai muista tiedotus- tai ilmaisjakelulehdistä, mutta myös internetiä käytetään aktiivisesti varsinkin nuoremmissa ikäryhmissä. Sen sijaan vain harva helsinkiläinen seuraa kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa kaupungin verkkosivuilta, jotka ovat yksi kaupungin ns. välittömistä tiedotusvälineistä.

Vaikka kaupunkilaisille on tarjolla monenlaisia osallistumis- ja vaikuttamistapoja, mutta ovatko kaupunkilaiset niistä riittävän tietoisia ja toimivatko ne kaupunkilaisten näkökulmasta parhaimmalla tavalla. Monet kokevat kaupungin toiminnan ja kokonaisuuden liian monimutkaiseksi ja hahmottomattomaksi, mikä voi sekä nostaa osallistumisen kynnystä että luoda tunteen päätöksenteon loittonemisesta. Tämä voi heijastua myös äänestysaktiivisuuteen. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista olisikin hyvä viestiä kaupunkilaisille entistä aktiivisemmin ja samalla mahdollisuuksien mukaan madalta osallistumiskynnystä. Myös kansalaistaitojen harjoittelua ja osallistuvan toimintakulttuurin paikkoja olisi hyvä olla tarjolla kaiken ikäisille.

Tämän kyselyn vastausten analysoinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota vastaajien kielitaustaan. Vastausten perusteella eri kieliryhmien välillä on nähtävissä hienoisia eroja, mutta kovin suuria poikkeamia ei noussut esille. Merkittävimpiä eroavaisuuksia tuli esille käytetyissä tiedonlähteissä, tiedon riittävyden kokemuksissa sekä osallistumis- ja menettelytavoissa. Sanomalehden merkitys tiedonlähteenä osoittautui venäjän- ja vironkielisille suomen- ja ruotsinkielisiä vähäisemmäksi, mikä voi johtua puutteellisen kielitaidon takia vaikeudesta ymmärtää sanomalehtien uutisia. Venäjänkieliset käyttivät tiedonlähteenään eniten internetiä. Toinen selkeä eroavaisuus oli osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia koskevan tiedon riittävyys, jonka erityisesti venäjänkieliset kokivat huonoksi – vain noin joka viides venäjänkielinen koki saaneensa asiasta riittävästi tietoa. Osallistumistavoissa selkeä ero oli yhteyden ottaminen viranhaltijoihin, joka nousi venäjän- ja vironkielisten vastauksissa osallistumistavoista tehottomimmaksi. Suora yhteydenotto viranhaltijaan

voi tuntua viron- ja venäjänkielisistä vieraalta tavalta vaikuttaa tai osa voi kokea epäluottamusta viranhaltijoita ja heidän toimintaansa kohtaan.

Kyselyn tulokset olivat monin paikoin samankaltaisia kuin Kuntaliiton ja 12 hankekunnan, mukaan lukien Helsingin, vuosina 2004–2008 toteuttamassa Demokratiatilinpäätöshankkeessa (Jänntti & Pekola-Sjöblom 2009). Kiinnostus oman kunnan asioihin, sanomalehtien rooli keskeisenä tietolähteenä, äänestämisen sekä asukas- ja käyttäjäkyselyjen suosio vaikuttamiskanavana, halu saada tietoa myös valmisteltavista asioista, riittämätön tieto kunnallisista asioista, heikko luottamus oman kunnan poliitikkoihin ja omiin vaikutusmahdollisuuksiin tulivat vahvasti esiin myös demokratiatilinpäätöshankkeen aikana toteutetuissa kyselyissä (Kurikka 2009).

Vaikka useat kaupunkilaiset kokevat tietoa olevan liian vähän tarjolla, kysymys voi myös olla siitä, että tietoa on tarjolla jopa liikaa ja liian jäsentymättömässä muodossa. Sekalaisen tiedon määrä voi ylittää vastaanottajan sietokyvyn, mikä voi aiheuttaa infoähkyn. Nykytilanteessa viestin vastaanottokyky heikkenee ja vastaanottajan on yhä vaikeampi seuloa jyvät akanoista. Tiedon yhä kasvavaa määrää voidaan hallita esimerkiksi seulomalla ja jäsentämällä tietomassasta vain tiettyä aihetta koskevat asiat sekä arvioida niiden merkitystä. Esimerkiksi syötteen avulla www-sivuston lukija voi vastaanottaa tietoja sivustolle tehdyistä päivityksistä. Helsingiläiset voivat esimerkiksi tilata syötteen omaa kaupunginosaa koskevista uutisista www.hel.fi/kaupunginosat-sivuston kautta.

Tulevaisuudessa kaupunki toiminee myös yhä enemmän osallistajan ja mahdollistajan roolissa. Tämän kyselyn tulosten valossa olisi tärkeää lisätä kaupunkilaisten tietämystä kaupungin toiminnasta ja päätöksentekorakenteista sekä omista osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan, jotta he pystyisivät hyödyntämään näitä mahdollisuuksia myös käytännössä. Sanomalehtien ja muiden medioiden uutisoinnissa kaupungin toiminta voi vaikuttaa jäsentymättömältä, siksi kaupungin tulee olla viestinnässään erityisen selkeä. Vastauksista näkyy myös toive valmistelu- ja päätöstekoprosessin selkeyttämisestä ja suuremmasta läpinäkyvyydestä. Kyselystä ilmenee myös selvä tarve uudennlaisille vuorovaikutuskanaville kaupunkilaisten ja päätöksentekijöiden välille. Vastaajat toivoivat kaupungin järjestävän uudennlaisia palautejärjestelmiä, mielipidekyselyjä ja ottavan kaupunkilaisia mukaan palvelujen suunnitteluun sekä lisäävän sähköisiä vuorovaikutuskanavia ja verkkopalveluja.

Tulevissa kaupunginhallituksen demokratiapilottihankkeissa kokeillaan uusia toimintamalleja kaupunkilaisten osallistumisen ja alueellisen vaikuttamisen lisäämiseksi. Niissä kokeillaan erilaisia vaikuttamisen tapoja ja pyritään ratkaisemaan osallistumisen pulonkaloja käytännössä. Helsinki toteuttaa lähiaikoina muitakin demokratiaa edistäviä toimenpiteitä kuten kokeilee osallistuvaa budjetointia, tekee selvityksen asukas- ja muista demokratiatiloista, laatii toimintamallin kansanäänestysten käyttöön ottamiseksi sekä kehittää ja käyttöönottaa verkkopalveluja ja asukasosallistumista tukevia sähköisiä vuorovaikutuskanavia. Onnistuessaan ne vastaavat tämän kyselyn tulosten asettamaan haasteeseen. Vaikka demokratian kehittämistoimenpiteiden tulokset ja vaikutukset ovat kunnolla nähtävissä vasta pidemmällä aikavälillä, on kuitenkin mielenkiintoista jo lähitulevaisuudessa nähdä ja selvittää, onko näillä ja muilla toimenpiteillä saatu aikaan kehitystä kunta-laisten toivomaan suuntaan.

SLUTSATSER

Tanja Lahti & Markus Laine

NÄRMARE OCH STARKARE INTERAKTION MELLAN STADEN OCH INVÅNARNA – Helsingforsbornas åsikter om stadens verksamhet och beslutsfattande år 2012

Helsingfors stad har som mål att öka helsingforsarnas möjligheter att påverka och förstärka demokratin i enlighet med sitt strategiprogram 2009–2012. Staden har inlett olika åtgärder i syfte att främja kommuninvånarnas möjligheter att delta och påverka. Detta arbete kan stödjas genom att utreda kommuninvånarnas intresse och erfarenheter.

Helsingfors stads faktacentral genomförde hösten 2012 en kommuninvånarenkät till helsingforsborna. Resultaten av enkäten publiceras i denna rapport. I enkäten tillfrågades helsingforsarna bland annat om hur intresserade de är av stadens verksamhet och beslutsfattande, om de får tillräckligt med lättillgänglig information samt vilka deltagandeformer de föredrar och hur effektiva de olika deltagandesätten upplevs vara. Enkäten besvarades av sammanlagt 1 126 personer, varav 507 personer hörde till urvalsgruppen och 619 personer svarade på den öppna elektroniska blanketten. Även om svarsprocenten för urvalsgruppen endast uppgick till 21,1 procent kan resultaten trots detta anses vara relativt representativa eftersom respondenterna relativt väl motsvarar befolkningsstrukturen i Helsingfors.

Resultaten granskades både som totalmaterial och som urvalsmaterial utifrån olika bakgrundsvariabler såsom kön och ålder. En viktig bakgrundsvariabel i materialet var modersmålet för de medlemmar i urvalsgruppen som besvarade enkäten. Språket var antingen finska, svenska, ryska eller estniska. Genom att beakta språket som bakgrundsvariabel var det möjligt att utreda skillnaderna mellan de olika språkgruppernas svar..

Enligt enkäten är majoriteten av helsingforsarna intresserade av stadens verksamhet och ärenden och antalet personer som är helt ointresserade är litet. Cirka 85 procent av alla som besvarade enkäten och 77 procent av medlemmarna i urvalsgruppen var mycket eller relativt intresserade av stadens verksamhet och beslutsfattande. År 2007 var det motsvarande talet 60 procent. Därmed har helsingforsarnas intresse för stadens verksamhet ökat betydligt under de senaste fem åren.

Helsingforsarna följer aktivt med stadens verksamhet och beslutsfattande i tidningar, cirka 80 procent av de som besvarade enkäten uppgav sig använda tidningar antingen aktivt eller ofta som informationskälla för stadens ärenden. Andra populära informationskällor bland helsingforsarna är bulletiner inom det egna bostadsområdet, gratistidningar, stadens egna meddelanden och televisionen. Cirka 70 procent av personerna under 45 år uppgav sig använda Internet som informationskälla antingen aktivt eller ofta – för personer över 65 år uppgick den motsvarande andelen bara till cirka 32 procent. Tidningen ansågs vara den viktigaste informationskällan (32 %) och Internet den näst viktigaste (23 %). För de ryskspråkiga utgjorde däremot Internet den populäraste informationskällan, nästan 40 procent av de som besvarade enkäten ansåg att Internet var den viktigaste källan. Esternas åsikter fördelades jämnt mellan olika informationskällor. För de ryskspråkiga och esterna var tidningen av mindre betydelse, vilket kan bero på bristande språkkunskaper.

Stadsbornas uppfattning om huruvida informationen om stadens verksamhet och beslutsfattande är tillräcklig eller inte har blivit något mer negativt jämfört med enkäten år 2007, även om tillgången på information ständigt ökar. Många anser till exempel att informationen om fattade beslut erbjuds i betydligt mindre utsträckning än tidigare – cirka hälften

av alla som besvarade enkäten upplevde informationen om besluten som otillräcklig. Staden informerar konsekvent om besluten: organens beslut publiceras på stadens webbplats så snart som möjligt efter avslutna möten och det är också möjligt att följa upp fullmäktiges beslutsfattande i realtid antingen på TV eller på webben. Enkätresultaten visar att det skulle vara viktigt att även erbjuda så mycket information som möjligt offentligt om ärenden under beredning, för att stadsinvånarna ska ha tillräckligt med tid och möjligheter att bekanta sig med dem och eventuellt delta i och påverka beredningen. Information erbjuds redan i dagens läge i stor utsträckning men ett av problemen kan vara att endast ett fåtal helsingforsare använder sig av nuvarande informationskanaler. Dessutom kan det vara svårt att hitta information på stadens webbplats.

Stadsborna efterlyser mer information även om ärenden under beredning, om de egna möjligheterna att delta och påverka, om stadens ekonomi samt om kommunala tjänster. Uppfattningen om huruvida informationen är tillräcklig eller inte varierar något mellan de olika språkgrupperna. I synnerhet de ryskspråkiga upplevde att mängden information till stora delar var otillräcklig. Till exempel ansåg varannan finskspråkig medlem i urvalsgruppen att informationen om kommunala tjänster var tillräcklig, medan bara var tredje ryskspråkig medlem var av denna åsikt. En orsak till att de ryskspråkiga upplever informationen som otillräcklig kan vara språkliga svårigheter, eftersom information om de kommunala tjänsterna huvudsakligen erbjuds på de två huvudspråken, dvs. på finska och på svenska.

Det populäraste sättet att påverka var att rösta – så många som nästan 90 procent av de som besvarade enkäten uppgav att de röstat i det senaste kommunalvalet. De viktigaste motiven för att rösta i kommunalvalet var viljan att bidra till att de mål som man själv anser vara viktiga uppnås i det kommunala beslutsfattandet (33 %) och att röstandet upplevs som en medborgarplikt (32 %). Cirka 60 procent ansåg att genom att rösta i kommunalvalet kan man påverka Helsingfors stads ärenden. Däremot kunde man inte hitta tydliga orsaker till varför man låter bli att rösta, men cirka var femte av de som inte röstade upplevde att röstandet inte har någon faktisk inverkan på någonting.

Den näst populäraste påverkningskanalen var invånar- eller användarenkäter och den tredje populäraste var att ge respons. De minst populära påverkningskanalerna var invånarinitiativ och kommunala förtroendeuppdrag.

De mest effektiva påverkningskanalerna ansågs vid sidan av att rösta vara kommunala förtroendeuppdrag och medverkan i planeringen av kommunala tjänster eller kommunal verksamhet och i stadsdels-, områdes- eller invånarverksamhet. Ändå uppgav endast under 10 procent att de hade haft ett kommunalt förtroendeuppdrag och under 20 procent att de har deltagit i planeringen av en kommunal tjänst eller kommunal verksamhet. Att kommunala förtroendeuppdrag upplevs som en effektiv kanal tyder på att stadsborna fortfarande tror på representativ demokrati. Att medverkan i planeringen upplevs vara en effektiv kanal ger i sin tur viktigt stöd för fortsatt användarinriktad planering av stadens tjänster.

Nästan 70 procent av alla som besvarade enkäten upplevde att det finns mycket att förbättra då det gäller hur stadens ärenden sköts. Dessutom upplevde cirka 60 procent att de inte har något att säga till om när det gäller kommunfullmäktiges och styrelsens eller nämndernas beslut och att den politiska beslutanderätten är koncentrerad till för få personer. Vidare uppgav bara var tredje av de som besvarade enkäten att de litar på kommunalpolitiker. Få helsingforsare har länge någon direkt kontakt till partierna, till skillnad från de politiskt aktiva tiderna på 1960- eller 1970-talet. Samtidigt har även partiernas kontakt med medborgarna försvagats. Vad som är intressant är att kommunfullmäktige har en liknande åsikt i denna fråga. I självvärderingsenkäten som genomfördes bland Helsingfors kommunfullmäktige sommaren 2012 ansåg ledamöterna att invånarna har dåliga möjligheter att påverka (Lahti & Laine 2013).

Varannan av de som besvarade enkäten anser att det är svårt att följa med Helsingfors stads beredning av ärenden och stadens beslutsfattande. Endast cirka 28 procent upplevde att beslutet fattas utifrån en noggrann och tillbörlig beredning. Nästan 40 procent uppgav sig inte veta hur de borde gå till väga om de vill påverka stadens verksamhet och beslutsfattande, och nästan hälften ansåg att alla som skulle vara villiga att påverka stadens ärenden inte nödvändigtvis har möjlighet att göra detta. Utgående från enkäten är det uppenbart att alla stadsbor inte har en tillräcklig uppfattning om stadens verksamhet samt berednings- och beslutsfattandeprocesser. Dessutom skulle stadsborna vilja uttrycka sina åsikter även mellan valen: när det gällde utveckling av kommuninvånarnas möjligheter att delta och påverka önskade rentav 91 procent av de som besvarade enkäten att staden skulle utveckla ett responssystem. Merparten av de som besvarade enkäten önskade även att staden skulle genomföra enkäter, engagera användare av tjänster i planeringen samt öka antalet elektroniska påverkningskanaler och webbtjänster.

I en öppen fråga fick invånarna ange vilka omständigheter de upplever utgöra de största utmaningarna för kommuninvånarnas deltagande. Antalet svar som kom in var stort, sammanlagt 588 stycken. Svaren delades in i nio klasser. De är i storleksordning följande: brist på påverkningskanaler, avståndet mellan stadsledningen och stadsborna, brist på information, brist på egen aktivitet bland stadsborna, det kommunala beslutsfattandets komplexitet, andra orsaker, tidsbrist, byråkrati och påverkan inom bostadsområden.

I de öppna svaren koncentrerades bristen på påverkningskanaler ofta i uppfattningen om att det är svårt för stadsborna att komma i kontakt med politiska beslutsfattare och tjänstemän för att inverka på frågor som man själv anser är viktiga. I svaren efterlystes ett elektroniskt underlag för deltagande, nya slags kanaler för påverkan, regionalt beslutsfattande och bättre och intensivare interaktion mellan politiker/tjänstemän och stadsbor. En del av de som besvarade enkäten ansåg att stadsledningens distans från stadsborna har gjort beslutsfattandet inåtriktat och att detta är orsaken till att interaktionen med kommuninvånarna minskat. Några upplevde att kommuninvånarnas möjligheter att delta rentav är dåligt organiserade i Helsingfors. En del ansåg att det på stadens webbplats inte i tillräckligt god tid finns tillräckligt med information om beslut som ska fattas. Upplevelsen av brist på information hängde ofta samman med uppfattningen om det kommunala beslutsfattandet som komplext. För att rätta till situationen efterlystes enkla och tydliga deltagandekanaler med anknytning till stadens beslutsfattande.

Positivt är att helsingforsarnas intresse för stadens verksamhet och beslutsfattande alltså har ökat betydligt under de senaste fem åren. Den upplevda tillgången till information om stadens ärenden har däremot försämrats i flera avseenden. Helsingforsarna följer fortfarande aktivt med stadens ärenden i tidningar och andra bulletiner och gratistidningar men i synnerhet i de yngre åldersgrupperna är även Internet en viktig informationskälla. Däremot följer bara ett fåtal helsingforsare med stadens verksamhet och beslutsfattande på stadens webbplats, som är ett av stadens s.k. direkta medier.

Stadsborna erbjuds alltså många olika sätt att delta och påverka, men är invånarna tillräckligt medvetna om dessa och fungerar de på bästa möjliga sättet ur stadsbornas synvinkel? Många anser att stadens verksamhet och helhet är för komplexa och ostrukturerade, vilket kan både höja tröskeln för deltagandet och skapa en känsla av att beslutsfattandet fjärrmar sig från stadens invånare. Detta kan även återspeglas i röstningsaktiviteten. Därför skulle det vara viktigt att mer aktivt än tidigare informera stadsborna om deras möjligheter att delta och påverka och samtidigt i mån av möjlighet sänka tröskeln för deltagande. Även övning i medborgarfärdigheter och platser för engagerande verksamhetskultur borde erbjudas människor i alla åldrar.

I analysen av enkätens resultat fäste man särskild uppmärksamhet vid deltagarnas språkliga bakgrund. Resultaten visar på hårfina skillnader mellan de olika språkgrupper-

na men någon stor variation kom inte fram. De mest betydande skillnaderna framkom i användningen av informationskällor, upplevelsen av informationens tillräcklighet samt i deltagande- och tillvägagångssätten. Tidningens betydelse som informationskälla visade sig vara mindre för ryskspråkiga och ester än för finsk- och svenskspråkiga, vilket kan bero på svårigheter att förstå tidningsnyheter på grund av bristande språkkunskaper. Den populäraste informationskällan bland de ryskspråkiga var Internet. En annan tydlig skillnad var uppfattningen om huruvida informationen om möjligheter att delta och påverka är tillräcklig eller inte. I synnerhet de ryskspråkiga ansåg att de inte får tillräckligt mycket information – endast cirka var femte var nöjd med situationen. En tydlig skillnad beträffande sätten att delta fanns då det gällde att ta kontakt med tjänsteinnehavare. De ryskspråkiga och esterna ansåg detta vara det ineffektivaste deltagandesättet. Att direkt ta kontakt med tjänsteinnehavare kan för ester och ryskspråkiga kännas som ett främmande sätt att påverka, eller så kan en del hysa misstro mot tjänsteinnehavarna och deras verksamhet.

Enkätresultaten var i flera avseenden likadana som resultaten av projektet om demokratibokslut som Kommunförbundet och 12 projektkommuner, däribland Helsingfors, genomförde under åren 2004–2008 (Jäntti & Pekola-Sjöblom 2009). Intresse för den egna kommunens ärenden, tidningens roll som en viktig informationskälla, röstningens och invånar- och användarenkäternas popularitet som påverkningskanaler, viljan att även få information om ärenden under beredning, otillräcklig information om kommunala frågor, svagt förtroende för politikerna i den egna kommunen och för de egna möjligheterna att påverka kom tydligt fram även i de enkäter som genomfördes inom projektet om demokratibokslut (Kurikka 2009).

Trots att flera stadsbor anser att information erbjuds i för liten utsträckning, kan det även vara fråga om att informationsutbudet till och med är för stort och att informationen erbjuds i en för ostrukturerad form. Mängden blandad information kan överskrida mottagarens tolerans och orsaka informationsöverflöd. I dagens läge blir förmågan att motta information sämre och det blir allt svårare för mottagaren att skilja agnarna från vetet. Ett sätt att hantera det allt större informationsflödet är att endast leta efter frågor som berör ett visst ämne ur informationsmassan och bedöma deras betydelse. Till exempel med hjälp av indata kan användaren av en webbplats motta information om uppdateringar som görs på webbplatsen. Helsingforsborna kan till exempel beställa indata om nyheter om den egna stadsdelen på adressen www.hel.fi/kaupunginosat.

I framtiden kommer staden förmodligen i allt högre grad vara en instans som engagerar folk och erbjuder möjligheter. Resultaten av denna enkät visar att skulle det vara viktigt att öka stadsbornas kännedom om stadens verksamhet och beslutsfattandestrukturer samt om deras egna möjligheter att delta och påverka, så att de även i praktiken kunde utnyttja dessa möjligheter. I tidningsnyheter och andra medier kan stadens verksamhet te sig ostrukturerad. Därför ska staden vara särskilt tydlig i sin kommunikation. I svaren syns tydligt önskemål om en tydligare berednings- och beslutsfattandeprocess samt om större öppenhet. Enkäten visar dessutom på ett tydligt behov av nya slags påverkningskanaler mellan stadsborna och beslutsfattarna. De som besvarade enkäten önskade att staden skulle erbjuda nya slags responssystem, genomföra enkäter samt engagera stadsborna i planeringen av tjänster samt öka antalet elektroniska påverkningskanaler och webbtjänster.

I stadsstyrelsens kommande demokratipilotprojekt testas nya verksamhetsmodeller för att öka stadsbornas deltagande och regional påverkan. Inom verksamhetsmodellerna testas olika sätt att påverka och man strävar efter att i praktiken avskaffa flaskhalsar för deltagande. Inom den närmaste tiden kommer Helsingfors även att vidta andra åtgärder i syfte att främja demokrati, såsom att testa deltagande budgetering, utredningar av invånarlokaler och övriga demokratilokaler, utarbetandet av en verksamhetsmodell för att ta i bruk folkomröstningar samt utveckling och införande av webbtjänster och elektroniska inter-

aktionskanaler som främjar invånarnas deltagande. Om dessa åtgärder lyckas, svarar de på den utmaning som resultaten av denna enkät innebar. Även om resultaten och effekterna av åtgärderna i syfte att utveckla demokratin först ordentligt kan ses på längre sikt är det intressant att redan inom den närmaste framtiden se och ta reda på huruvida man med hjälp av dessa och andra åtgärder har lyckats åstadkomma en utveckling i den riktning som kommuninvånarna önskar sig.

CONCLUSIONS

Tanja Lahti & Markus Laine

MORE INFORMATION ABOUT CITY OPERATIONS AND STRONGER INTERACTION ARE NEEDED

– Views of the residents of Helsinki on the operations and decision making in the city in 2012

The goal of the City of Helsinki is to improve the possibilities of the city's residents to take part in decision-making and to strengthen democracy according to the city's strategy programme for years 2009-2012. Currently, the city has several ongoing actions to improve the municipal residents' possibilities to take part in decision-making. This work can partly be supported by investigating the municipal residents' level of interest and experiences.

City of Helsinki Urban Facts carried out a questionnaire for the municipal residents of Helsinki in 2012. The results of the questionnaire are published in this report. In the questionnaire, residents of Helsinki were asked, for example, how interested they were in the city's operations and decision-making processes, if enough information was available and if the information was easily available, what way the residents participate and what they think of the efficiency of the different types of participation possibilities. A total of 1,126 answers were received. Of these, 507 people represented the random sample and the open electronic form was answered by 619 people. Even though the sample's response rate was just 21.1 percent, the results can be considered fairly accurate as the respondents are a good representation of the population structure of the residents of the City of Helsinki.

The results were studied as a whole and as a sample against different background variables, such as gender and age. The main background variable was the respondents' language, which was Finnish, Swedish, Russian or Estonian. The study of the languages helped to clear whether there were differences between the different language groups.

According to the questionnaire, most of the residents of the City of Helsinki were interested in the city's operations and the number of residents not interested at all was low. Approximately 85% of all respondents and 77% of sample respondents stated they were either very or rather interested in the city's operations and decision-making processes. In 2007, the corresponding figure was 60%. Therefore, there has been a significant rise in the interest level of the residents of the City of Helsinki in the past five years.

The most active way for the residents of Helsinki to follow the city's actions and decision-making processes is to read the newspapers. Approximately 80% of respondents told that they read newspapers actively or often as an information source. Other popular information sources were the neighbourhoods' information bulletins, free daily newspapers, the city's own press releases and TV. Approximately 70% of people under 45 years of age told that they used Internet as their information source either actively or often. For the age group of over 65 years, the figure was only about 32%. The most important information source were the newspapers (32%) and the second important was the Internet (23%). For the Russian speakers, the most popular information source was the Internet. Nearly 40% told that it was their main source of information. The opinions of the Estonian speakers were divided evenly between the different information sources. For the Russian and Estonian speakers, newspapers were not so important. The reason for this might lie in poor language skills.

In comparison to the questionnaire in 2007, the residents' experience on the sufficiency of information related to the city's operations and decision-making processes has become somewhat worse even though there is more information available now. Many think that there is less information available today on the city's decisions than earlier – approximately half of the respondents felt that there was not enough information available about the decisions. The city communicates its decisions efficiently. . All decisions made by the different bodies are published on the city's website shortly after the meetings. It is also possible to follow the City Council's decision-making in real time either on TV or on the net. In the light of the results of the questionnaire, it is important that as much information as possible is publicly available about matters that are under preparation. This way the city's residents would have enough time and possibilities to explore the matters and take part and have their say during the preparation process. Even though there is a lot of information available at the moment, one of the problems might be that a relatively small number of residents use these information channels. In addition, it may be difficult to find information on the city's website.

On the whole, the residents would like to receive more information about matters under preparation, their possibilities to participate and act, as well as the city's economy and municipal services. In the different language groups, there were some differences in how the sufficiency of information is experienced. Especially the Russian speakers felt that there was not enough information available. If we take a closer look on the sufficiency of information regarding the municipal services, every second Finnish speaker said that there was enough information available whereas only every third Russian speaker felt the same way. The Russian speakers' feeling that there isn't enough information available might be caused by language barriers, as the information about municipal services is mainly available in Finnish and Swedish only.

Voting is the most popular way to take part in decision-making. Nearly 90% of the respondents said that they voted in the last municipal elections. The most important reasons for voting in the municipal elections were the need to be involved in the realisation of the goals one sees as important (33%) and the viewpoint that voting is one's civic duty (32%). Approximately 60% of the respondents felt that it was possible to influence the decisions made in the City of Helsinki by voting in municipal elections. Specific reasons for not voting were not found. One fifth of the respondents that didn't vote felt that voting had no influence on the city's matters.

The second most popular channel of influence was resident or user questionnaires and the third most popular the delivery of feedback. The least used channels of influence were the Initiative to Municipal Authorities and acting in positions of trust in the municipality.

Besides voting in municipal elections, the most powerful channels of influence were acting in positions of trust in the municipality and taking part in the planning of a municipal service or operation or participating in neighbourhood, regional or resident activities. However, only less than 10% of the respondents answered that they had held a position of trust and less than 20% said that they had been involved in the planning of a municipal service or operation. The fact that municipal positions of trust are seen as a powerful channel hints that the city's residents still believe in representative democracy. The fact that participation in planning processes is seen as a powerful channel supports the continuation of a user-friendly approach in the planning of the city's services.

Nearly 70% of all respondents felt that there were many things that need improving in the management of the city. In addition, approximately 60% of the respondents felt that they had no power on the decisions of the City Council, City Board or the committees. The political power is in the hands of too few people. Also, only one third of the respondents said that they could trust the municipal politicians. Most of the city's residents are not ac-

tively involved with party politics. Things were different during the hyper-politicized times of the 1960s and 70s. At the same time, the political parties have lost their touch with people. It is interesting that the members of the City Council feel the same way. In a self-evaluation questionnaire carried out in the summer of 2012, members of the City Council thought that the possibilities of the city's residents to participate in decision-making were not good (Lahti & Laine 2013).

Every other respondent said that it was difficult to follow the preparation of issues and the decision-making in the City of Helsinki. Only 28% shared the opinion that decisions were made after a thorough and proper preparation process. Nearly 40% said that they did not know what to do even if they wanted to participate in the city's operations and decision-making processes. Nearly half thought that not everyone who wanted to was capable of taking part and influencing the decision-making process in the city. According to the questionnaire, it is obvious that the city's operations and the preparation and decision-making processes are not clear enough to all residents. In addition, the city's residents would like to express their opinions also between elections: in terms of the participation and influencing possibilities of the municipal residents, 91% of the respondents wished that the city would develop its feedback systems. The majority of the respondents wished that the city would carry out surveys, involve the service users in the planning processes and improve electronic interaction channels and web services.

There were also open questions about the matters and issues that the municipal residents felt were the biggest challenges in the participation process. The total number of answers was high, 588. The answers were divided to nine categories, from the largest to the smallest: the lack of channels to influence, the division between the city's directors and the residents, lack of knowledge, lack of the resident activity, difficulties in understanding the municipal decision-making processes, others, lack of time, bureaucracy and the possibility to influence in the neighbourhood.

In the open answers, the lack of channels to influence was often connected to the view that the city's residents find it difficult to connect with the political decision-makers and officials in order to be able to influence matters that are important to them. The answers revealed the need for an electronic platform for participation, new types of channels for influence, regional decision making as well as better and closer interaction between the politicians/officials and the residents. Some of the respondents thought that the lack of connection between the city's directors and residents had turned decision-making into an inward process and, therefore, there was little interaction between the different parties. Some respondents felt that the residents' participation has been organised very badly in Helsinki. Some thought that the information on the city's website about the decisions that are being prepared is not sufficient and becomes available too late. The experience of the lack of information was often linked to the view that the municipal decision-making processes are difficult to understand. It was hoped that clear and easy channels for participation connected to the city's decision-making process would rectify the situation.

It is positive that the residents of the City of Helsinki have become significantly more interested in the city's operations and decision-making during the last five years. However, the possibilities to receive or find information on all matters connected to the city have diminished. The residents of Helsinki still actively follow all matters connected to the city in newspapers or other information bulletins or free newspapers, but the Internet is also actively used, particularly in the younger age groups. Instead, a relatively small number of residents of Helsinki get information about the city's actions and decision-making processes from the city's website, which is one of the city's so-called direct information channels.

Even though many different participation and influencing possibilities are offered to the city's residents, they might not be fully aware of all of them. Also, these might not work

in the best possible way from the residents' viewpoint. Many feel that the city's operations, actions and the whole participation process are too complicated and unclear. This might make participation difficult and create a feeling that the decision-making processes are slipping further and further away. This might also have an effect on the voting activity. It is a good idea to inform the residents about the participation and influencing possibilities more actively and to lower the participation barriers at the same time. Also, it would be good to offer possibilities to practise one's citizen's skills and to provide premises to support a participating operating culture for people of all ages.

In the analysis of the answers of the survey, special attention was paid to the language spoken by the respondents. According to the answers, there are some minor differences between the different language groups but no great anomalies were discerned. The biggest differences were found in the information sources used, the experience of receiving sufficient information and participation and approach methods. The significance of a newspaper as an information source was not as important for Russian and Estonian speakers as it was for Finnish and Swedish speakers. The reason for this might lie in poor language skills and the difficulty to understand the news in the newspapers. The most important information source for the Russian speakers was the Internet. Another clear difference was the lack of information about the possibilities to participate and influence. The Russian speakers, especially, felt that there was not enough information available. Only one in five Russian speakers felt that they had received enough information on this matter. In participation methods, a clear distinction was seen in contacting office holders. According to the answers of the Russian and Estonian speakers, this method was the least efficient. Direct contact with an office holder might seem strange for a Russian or Estonian speaker. Some might also have no trust in the officials or their operations.

The results of this survey were rather similar to the results received in the Democracy project carried out by the Association of Finnish Local and Regional Authorities and 12 municipalities, including Helsinki, during 2004-2008 (Jäntti & Pekola-Sjöblom 2009). The residents' interest in their own municipality's issues, the role of newspapers as a central information source, the popularity of voting and resident and user surveys as channels of influence, the desire to receive information on issues under preparation, insufficient knowledge of municipal issues, lack of trust in politicians of one's own municipality and one's own possibilities to influence the decision-making process were also among the main issues of the surveys carried out during the Democracy project (Kurikka 2009).

Even though many of the city's residents feel that there is too little information available, the question might also be that there is too much information available and the information is taking a form that is too unstructured. Too much miscellaneous information might overwhelm the receiver cause an information overload. In the present situation it is more difficult to receive the message, and the receiver finds it even harder to separate the wheat from the chaff. The ever-growing amount of information can be controlled by, for example, selecting and analysing certain topics from the information flow and by evaluating the meaning of this information. For example, with the help of feeds, a reader of a website is able to receive information on updates to the site. Residents of Helsinki, for example, can subscribe for feeds for news relating to their own neighbourhood through the www.hel.fi/kaupunginosat website.

In the future, the city will be more likely to act in the role of a participator and enabler. In the light of the results of this survey, it is important to improve the residents' knowledge on the city's operations, decision-making structures and the residents' own possibilities to participate in the decision-making process, so that they could put these possibilities into practice. In the news published in newspapers and other media the city's operations might feel unstructured, and therefore the city must be clear in all its communication. The re-

sults also show a wish for clearer preparation and decision-making processes. Also, more transparency is required. The survey also shows that there is a clear need for new kinds of interaction channels between the city's residents and decision-makers. The respondents hoped that the city would organise new kinds of feedback systems and opinion polls, that the residents would be included in the planning of the services and that electronic interaction channels and web services were improved.

In the future, democracy pilot projects by the City Board in new operation models for improving the residents' participation and enhancing the possibilities to take part in decision-making in a regional level will be tried out. In these projects, different ways to influence will be tested, and the goal is to remove the bottlenecks and improve the possibilities to participate in practice. In the near future, Helsinki will also implement other measures that promote democracy. The city will try out participative budgeting, carry out an investigation of community spaces intended for the use of the city's residents and other actors, compile an operation model for the implementation of referendums and develop and implement web services and electronic interaction channels that support the residents' participation. If these actions are carried out successfully, they will provide answers to the challenges posed by the results of this survey. Even though it will take some time until the results and effects of the democracy-related development measures will be clear and visible, it will already be interesting in the near future to see and research whether these actions will have the effect on the development the residents themselves hope for.

LÄHTEET

- Bäcklund, Pia (2008). Kuntademokratia helsinkiläisten kokemana. Teoksessa Helsinkiläisten käsityksiä osallisuudesta. Bäcklund, Pia (toim.). Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuskatsauksia 2008:3. Saatavilla pdf-muodossa. <Url: http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/08_10_01_tutkkats_7_backlund.pdf>
- Hajer, Maarten (2003). Policy without polity? Policy analysis and the institutional void. Policy Sciences 36: pages 175-195.
- Helsingin kaupungin viestinnän ohjeet (2009), Kaupunginhallituksen hyväksymä 7.9.2009. Saatavilla pdf-muodossa. <Url: http://www.hel2.fi/ajankohtaista/viestinnan_ohjeet.pdf>
- Jäntti & Pekola-Sjöblom toim. (2009). Kuntademokratian ja johtamisen tila valtuustokaudella 2005-2009. ACTA nro 215. Kuntaliitto, Helsinki.
- Kuntalaki 17.3.1995/365 (1995). Oikeusministeriön Finlex-verkkosivu. <Url: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>>
- Kuntalain kokonaisuudistus (2012). Valtiovarainministeriön verkkosivut. <Url: http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankeet/0107_kuntauudistus/09_kuntalakiuudistus/index.jsp>
- Kurikka, Päivi (2008). Kuntalaisten kunta. Asukkaiden näkemyksiä kunnan toiminnasta ja päätöksenteosta. Kuntien demokratiatilinpäätös, teema 3. Suomen kuntaliitto. Saatavilla pdf-muodossa. <Url: <http://shop.kunnat.net/download.php?filename=uploads/p080129121715E.pdf>>
- Kurikka, Päivi (2008). Osallistuminen vaalien välillä. Teoksessa Jäntti & Pekola-Sjöblom toim. (2009) Kuntademokratian ja johtamisen tila valtuustokaudella 2005-2009. ACTA nro 215. Kuntaliitto, Helsinki, s 29-35
- Kurikka, Päivi (2009). Kuntalaisten asenteet kunnan toimintaa ja päätöksentekoa kohtaan Demokratia tilinpäätöshankkeen näkökulmasta. Teoksessa Jäntti & Pekola-Sjöblom toim. Kuntademokratian ja johtamisen tila valtuustokaudella 2005-2009. ACTA nro 215. Kuntaliitto, Helsinki, s. 36-41.
- Kurikka, Päivi (2012). Kuntademokratian kehittäminen - lähivaikuttamisen näkökulma. Powerpoint-esitys Kuntademokratian kehityskeskustelu-seminaarissa 29.11.2012 Helsingin Säätytalolla. Saatavilla pdf-muodossa. <Url: http://www.otakantaa.fi/download/Kuntademokratian_kehittaminenpdf/4542985a-e430-48cc-ba8b-b1b7745f9b15/10818>
- Lahti, Tanja & Laine, Markus (2013). Pääkaupungin asioista päättämässä. Helsingin kaupunginvaltuuston 2009-2012 itsearviointikyselyn tulokset. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2013:3
- Nyholm, Inga (2012). Kuntalain kokonaisuudistus. Powerpoint-esitys Kuntademokratian kehityskeskustelu-seminaarissa 29.11.2012 Helsingin Säätytalolla. Saatavilla pdf-muodossa. <Url:http://www.otakantaa.fi/download/Kuntalain_kokonaisuudistuspdf/353608a6-bad3-4a06-a2cf-8c6d1104bd3a/10816>
- Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit (2009). Käsikirja. Helsingin kaupungin tietokeskus. Edita Prima Oy, Helsinki. Saatavilla pdf-muodossa. <Url: http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_pks_demindik_kasikirja.pdf>

Kuntademokratia kuntalaisten kokemana 2012 -kysely

Hyvä vastaanottaja,

Helsingin kaupunki selvittää tällä kyselyllä, miten kiinnostuneita ja tyytyväisiä helsinkiläiset ovat Helsingin kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon. Samalla selvitetään helsinkiläisten käyttämiä osallistumistapoja ja niiden vaikuttavuutta. Kyselyn toteuttaa Helsingin kaupungin tietokeskus.

Olette yksi 2 400:sta kyselyyn satunnaisesti valitusta yli 18-vuotiaasta helsinkiläisestä.

Kyselyn tavoitteena on kuvata demokratian tilaa Helsingissä syksyllä 2012 kuntalaisten näkökulmasta. Kyselyn tulokset antavat kuvaa helsinkiläisten kiinnostuksesta kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa kohtaan sekä heidän käyttämistään osallistumistavoista. Vastaukset auttavat osaltaan kehittämään helsinkiläisten demokratiaa ja osallistumistapoja tulevaisuudessa.

Suomessa järjestetään 28.10.2012 kunnallisvaalit, joissa valitaan kaupunkien ja kuntien valtuustoihin valtuutetut ja varavaltuutetut toimikaudelle 2013 - 2016. Äänioikeutettuja kunnallisvaaleissa ovat 18 vuotta täyttäneet Suomen tai muun Euroopan unionin jäsenvaltion, Islannin tai Norjan kansalaiset, joiden kotikunta kyseinen kunta on. Kunnallisvaaleissa ovat äänioikeutettuja myös muut täysi-ikäiset ulkomaalaiset, joilla on ollut kotikunta Suomessa kahden edeltävän vuoden ajan.

Tutkimuksen onnistumisen ja demokratian kehittämisen kannalta on erittäin tärkeää, että mahdollisimman moni kyselyyn valituista vastaa kyselyyn. **Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti**, eikä yksittäisen henkilön vastauksia voi erottaa tuloksista. **Vastaaminen vie aikaa noin 10 minuuttia.**

Voitte vastata kyselyyn joko

- a) **täyttämällä oheisen paperisen kyselylomakkeen ja palauttamalla sen 14.9.2012 mennessä oheisessa valmiiksi maksetussa kurossa**

tai

- b) **vastaamalla internetissä 14.9.2012 mennessä seuraavassa osoitteessa:**
<http://www.ks-konsultointi.fi/kuntademokratia>
Henkilökohtaiset tunnuksesi löydät paperisen kyselylomakkeen etusivun yläosasta.

Tutkimuksen tulokset on tarkoitus julkistaa vuoden 2012 lopulla. Tulokset kootaan raportiksi, joka päivitetään muun muassa Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkosivuille.

Lisätietoja tutkimuksesta antavat Helsingin kaupungin tietokeskuksen erikoistutkija Markus Laine (sähköposti: markus.r.laine@hel.fi; puhelin 310 36522) ja projektipäällikkö Tanja Lahti (sähköposti: tanja.lahti@hel.fi; puhelin 310 78069).

Yhteistyöstä kiittäen,

Markus Laine
erikoistutkija

Tanja Lahti
projektipäällikkö

LIITE

Kyselylomake

Kyselylomake

Kuntalaisten kiinnostus ja tyytyväisyys Helsingin kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon

1. Kuinka kiinnostunut olette Helsingin kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta?

1. Erittäin kiinnostunut
2. Melko kiinnostunut
3. Vain vähän kiinnostunut
4. En lainkaan kiinnostunut

2. Saatteko mielestänne riittävästi tietoa seuraavista Helsingin kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon liittyvistä asioista?

Valmisteltavana olevat asiat

1. Saan riittävästi tietoa
2. En tarvitse tai halua tietoa
3. En saa riittävästi tietoa

Tehdyt päätökset

1. Saan riittävästi tietoa
2. En tarvitse tai halua tietoa
3. En saa riittävästi tietoa

Tavat, joilla kuntalainen voi osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon

1. Saan riittävästi tietoa
2. En tarvitse tai halua tietoa
3. En saa riittävästi tietoa

Helsingin kaupungin talous

1. Saan riittävästi tietoa
2. En tarvitse tai halua tietoa
3. En saa riittävästi tietoa

Kunnalliset palvelut

1. Saan riittävästi tietoa
2. En tarvitse tai halua tietoa
3. En saa riittävästi tietoa

3. Seuraatteko Helsingin kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa seuraavista tietolähteistä?

	Aktiivisesti	Usein	Harvoin	En lainkaan
1 Sanomalehdistä	1	2	3	4
2 Asuinalueen tiedotuslehdistä tai muista ilmaisjakelulehdistä	1	2	3	4
3 Helsingin kaupungin omasta tiedotuslehdestä ja muista kotiin jaettavista kaupungin tiedotteista	1	2	3	4
4 Helsingin kaupungin www-sivuilta	1	2	3	4
5 Osallistumalla Helsingin kaupungin järjestämiin tilaisuuksiin	1	2	3	4
6 Yhdistysten/järjestöjen/foorumien tilaisuuksista tai www-sivuilta	1	2	3	4
7 Puolueiden tilaisuuksista tai www-sivuilta	1	2	3	4
8 Radiosta	1	2	3	4
9 Televisiosta	1	2	3	4
10 Internetistä	1	2	3	4
11 Muulla tavoin, miten _____	1	2	3	4

Helsingin ajankohtaisten asioiden seuraamisessa minulle tärkein tietolähde näistä on ____
(vaihtoehdon numero).

4. Koen, että Helsingin kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon liittyvistä ajankohtaisista aiheista kerrotaan ja keskustellaan riittävästi tiedotusvälineissä

1. Eri mieltä
2. Jokseenkin eri mieltä
3. Ei samaa eikä eri mieltä
4. Jokseenkin samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

5. Kuvitelkaa tilanne, jossa Suomen kunnat kilpailevat keskenään siitä missä kunnassa tai kaupungissa on "hyvä asua ja elää". Miten arvioisitte Helsingin sijoittuvan kilpailussa?

1. Erittäin huonosti
2. Huonosti
3. Kohtalaisesti
4. Hyvin
5. Erittäin hyvin

Miksi?

Kuntalaisten käyttämät osallistumistavat ja arviot niiden vaikuttavuudesta

6. Mitä tapoja olette käyttäneet pyrkiessänne vaikuttamaan Helsingin kaupungin toimintaan/päätöksentekoon?

Esittäkää oma arvionne, vaikka ette olisikaan käyttäneet kyseistä vaikuttamistapaa.

		Osallistuminen		Vaikuttamiskanavan tehokkuus		
		Kyllä	Ei	Hyvä	Ei hyvä eikä huono	Huono
1	Olen äänestänyt kunnallisvaaleissa	1	2	1	2	3
2	Olen toiminut kunnallisessa luottamustehtävässä (valtuusto, hallitus, lautakunta tai johtokunta)	1	2	1	2	3
3	Olen osallistunut kunnalliseen palvelun tai toiminnan suunnitteluun kuntalaisena	1	2	1	2	3
4	Olen osallistunut puoluetoimintaan	1	2	1	2	3
5	Olen ollut mukana yhdistyksessä/ryhmässä, joka pyrkii vaikuttamaan Helsingin kaupungin päätöksentekoon	1	2	1	2	3
6	Olen allekirjoittanut vetoomuksen, jolla pyritään vaikuttamaan Helsingin päätöksentekoon	1	2	1	2	3
7	Olen tehnyt Helsingin kaupungin päätöstä koskevan valituksen tai oikaisuvaatimuksen	1	2	1	2	3
8	Olen osallistunut Helsingin toimintaa koskevaan mielenosoitukseen	1	2	1	2	3
9	Olen kirjoittanut yleisönosastokirjoituksen Helsingin toimintaan tai päätöksentekoon liittyen	1	2	1	2	3
10	Olen osallistunut kaupunginosa-, alue- tai asukastoimintaan	1	2	1	2	3
11	Olen tehnyt virallisen kuntalaisaloitteen	1	2	1	2	3
12	Olen ottanut yhteyttä Helsingin kaupungin viranhaltijaan suunnitteluun tai päätöksentekoon liittyvässä asiassa	1	2	1	2	3
13	Olen ottanut yhteyttä Helsingin kaupungin luottamushenkilöön	1	2	1	2	3
14	Olen osallistunut Helsingin asioita koskevaan keskustelu- tai kuulemistilaisuuteen	1	2	1	2	3
15	Olen vastannut kunnallista toimintaa koskevaan asukas- tai käyttäjäkyselyyn	1	2	1	2	3

16	Olen antanut palautetta Helsingin palveluista tai muusta toiminnasta	1	2	1	2	3
----	--	---	---	---	---	---

7. Mitkä kuntalaisten osallistumistavat olette kokenut onnistuneiksi?

8. Äänestin edellisissä kunnallisvaaleissa, koska (valitse tärkein syy)

1. Äänestämässä käynti on mielestäni kansalaisvelvollisuus
2. Halusin vaikuttaa tärkeinä pitämieni tavoitteiden toteutumiseen kunnallisessa päätöksenteossa
3. Äänestämässä käynti on minulle tapa
4. Halusin vaikuttaa tietyn puolueen menestymiseen vaaleissa
5. Halusin vaikuttaa tietyn ehdokkaan menestymiseen vaaleissa
6. Äänestäminen on paras keino vaikuttaa kunnallispolitiikkaan
7. Muu syy

9. En äänestänyt tällä kertaa kunnallisvaaleissa, koska (valitse tärkein syy)

1. En löytänyt itselleni sopivaa puoluetta
2. En löytänyt itselleni sopivaa ehdokasta
3. En luota politiikkaan/politiikkoihin
4. Olin estynyt äänestämästä matkan/sairauden/muun syyn takia
5. Äänestäminen on vain tapa, jolla ei ole merkitystä.
6. En usko, että äänestämällä on tosiasiallista vaikutusta mihinkään
7. Muu syy

Muita näkemyksiä osallistumisesta

10. Mitä mieltä olette seuraavista kunnallista päätöksentekoa koskevista väittämistä?

(Arvioikaa asteikolla: 1 Täysin eri mieltä, 2 Jokseenkin eri mieltä, 3 Ei samaa eikä eri mieltä, 4 Jokseenkin samaa mieltä, 5 Täysin samaa mieltä)

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1 Helsingissä asioiden valmistelua ja päätöksentekoa on helppo seurata	1	2	3	4	5
2 Helsingin kunnallispolitiikkoihin voi yleensä ottaen luottaa	1	2	3	4	5
3 Vaaleilla valitsemamme kaupunginvaltuutetut menettävät yleensä pian kosketuksen äänestäjiin	1	2	3	4	5
4 Omasta mielestäni ymmärrän hyvin kunnallispoliittisia kysymyksiä	1	2	3	4	5
5 Tiedän, miten menetellä, jos haluan vaikuttaa Helsingin toimintaan ja päätöksentekoon	1	2	3	4	5
6 Minulla ei ole mitään sananvaltaa siihen, mitä kaupunginvaltuusto ja -hallitus tai lautakunnat päättävät	1	2	3	4	5
7 Helsingin viranhaltijat ja työntekijät kuuntelevat asukkaita enemmän kuin luottamushenkilöt	1	2	3	4	5
8 Jokainen, joka haluaa, pystyy kyllä vaikuttamaan Helsingin asioihin	1	2	3	4	5

9	Poliittinen päätösvalta on Helsingissä keskittynyt liian harvoille henkilöille	1	2	3	4	5
10	Helsingin asioiden hoidossa on huomattavaa parantamisen varaa	1	2	3	4	5
11	Äänestämällä kunnallisvaaleissa voi vaikuttaa Helsingin asioihin	1	2	3	4	5
12	Puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, eivät heidän mielipiteistään	1	2	3	4	5
13	Helsingissä päätökset tehdään huolellisen ja asianmukaisen valmistelun pohjalta	1	2	3	4	5

11. Mitä mieltä olette seuraavista kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin liittyvistä väittämistä?

(Arvioikaa asteikolla: 1 Täysin eri mieltä, 2 Jokseenkin eri mieltä, 3 Ei samaa eikä eri mieltä, 4 Jokseenkin samaa mieltä, 5 Täysin samaa mieltä)

		Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1	Helsingin tulisi kartoittaa kuntalaisten mielipiteitä ajankohtaisista asioista kyselyillä	1	2	3	4	5
2	Helsingin tulisi kehittää palautejärjestelmiä, joilla kerätään tietoa palvelujen käyttäjien näkemyksistä	1	2	3	4	5
3	Helsingin tulisi järjestää enemmän keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia, joissa olisi mukana luottamushenkilöitä ja johtavia viranhaltijoita	1	2	3	4	5
4	Kunnallisten palvelujen käyttäjät tulisi ottaa nykyistä enemmän mukaan toiminnan suunnitteluun	1	2	3	4	5
5	Helsingin tulisi lisätä alueellisia osallistumismuotoja (aluetoimikunta, -työryhmä, foorumi tai vastaava)	1	2	3	4	5
6	Helsingin tulisi lisätä sähköisiä vuorovaikutuskanavia ja verkkopalveluja	1	2	3	4	5
7	Kuntalaisilla tulisi olla käytössään enemmän julkisia kokoontumistiloja	1	2	3	4	5
8	Tärkeistä asioista päätettäessä tulisi järjestää neuvoa-antava kunnallinen kansanäänestys	1	2	3	4	5

12. Mitkä ovat kuntalaisten osallistumisen suurimmat haasteet?

Taustakysymyksiä

13. Mikä on syntymävuotenne? 19 ____

14. Mikä on sukupuolenne?

- 1 Nainen
- 2 Mies

15. Mikä on koulutuksenne? (Valitkaa vain yksi vaihtoehto)

1. Kansa-, keski- tai peruskoulu
2. Ylioppilas
3. Opisto- tai koulutason tutkinto
4. Alempi korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkinto
5. Ylempi korkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto
6. Muu, mikä _____

16. Mikä on ammattiasemanne tällä hetkellä? (Valitkaa vain yksi vaihtoehto)

1. Johtava asema
2. Ylempi toimihenkilö
3. Alempi toimihenkilö
4. Työntekijä
5. Yrittäjä
6. Opiskelija
7. Hoidan lapsia/omaista/kotia
8. Työtön tai lomautettu
9. Eläkeläinen
10. Muu, mikä _____

17. Mikä on nykyinen työnantajanne? (Valitkaa vain yksi vaihtoehto)

1. Yritys
2. Oma yritys tai itse työllistynyt
3. Järjestö, yhdistys tms.
4. Valtio
5. Kunta tai kuntayhtymä
6. Kunnan yhtiö tai liikelaitos
7. Ei työelämässä
8. Muu, mikä _____

18. Kuinka monta henkilöä kuuluu talouteenne?

1. Yhteensä: ____ henkilöä
2. Alle kouluikäisten lasten määrä: ____
3. Kouluikäisten lasten määrä: ____
4. Kotona asuvien täysikäisten lasten määrä: ____

19. Lomakkeessa antamiani tietoja saa käyttää myös muuhun tutkimuskäyttöön (kyselyn vastauksia ei ole mahdollista yhdistää yksittäiseen vastaajaan)?

1. Kyllä
2. Ei

Tekijä(t) Tanja Lahti & Markus Laine		
Nimike KAUPUNGIN TOIMINTA TUTUMMAKSI JA VUOROVAIKUTUS VAHVEMMAKSI – Helsingiläisten näkemyksiä kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta vuonna 2012		
Julkaisija (virasto tai laitos) Helsingin kaupungin tietokeskus	Julkaisuaika 2013	Sivumäärä, liitteet 54 s., 1 liite
Sarjan nimike Tutkimuskatsauksia - Helsingin kaupungin tietokeskus		Osanumero 2013:2
ISSN(painettu) 1455-7266 ISSN(verkossa) 1796-7236	ISBN(painettu) 978-952-272-437-3 ISBN(verkossa) 978-952-272-438-0	Kieli fin swe eng
Tiivistelmä Kaupunkilaiset tekevät kaupungin. He myös valitsevat kuntien päätöksentekijät. Kaupungin asukkailla ja palvelujen käyttäjillä tulee kuntalain mukaan olla edellytykset osallistua ja vaikuttaa kaupungin toimintaan. Helsingiläisillä on käytössään monenlaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Parhaillaan on myös käynnissä erilaisia osallistumista ja vaikuttamista edistäviä toimenpiteitä. Tätä toimintaa voidaan osaltaan tukea selvittämällä kuntalaisten kiinnostuneisuutta ja kokemuksia. Helsingin kaupungin tietokeskus toteutti syksyllä 2012 helsinkiläisille kuntalaiskyselyn. Kyselyssä tiedusteltiin muun muassa, kiinnostaako kaupungin toiminta ja päätöksenteko, onko tietoa riittävästi ja helposti saatavilla sekä mitä osallistumistapoja käytetään. Kyselyyn vastasi yhteensä 1126 henkilöä, joista 507 oli otosvastaajia ja 619 avoimeen sähköiseen lomakkeeseen vastanneita. Otoksen osalta vastausprosentiksi tuli vain 21,1 prosenttia, mutta tuloksia voidaan kuitenkin pitää kohtuullisen edustavina, sillä vastaajajoukko vastaa melko hyvin helsinkiläisten väestörakennetta. Kyselyn mukaan valtaosaa helsinkiläisistä kiinnostaa kaupungin asiat - noin 85 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista ja 77 prosenttia otosvastaajista ilmoitti olevansa joko erittäin tai melko kiinnostunut kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta. Vuoteen 2007 verrattuna kiinnostus kaupungin asioita kohtaan on noussut merkittävästi. Kaupungin asioita seurataan edelleen aktiivisesti sanomalehdistä tai muista tiedotus- tai ilmaisjakelulehdistä, mutta myös internetistä varsinkin nuoremmissa ikäryhmissä. Kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa koskevan tiedon riittävyys koetaan kuitenkin huonommaksi kuin aiemmin, vaikka tietoa onkin yhä enemmän saatavilla. Lähes 70 % kaikista vastanneista koki, että kaupungin asioiden hoidossa on huomattavasti parantamisen varaa. Lisäksi noin 60 % vastanneista koki, ettei heillä ole mitään sanavaltaa siihen, mitä kaupunginvaltuusto ja -hallitus tai lautakunnat päättävät, ja, että poliittinen päätösvalta on keskittynyt liian harvoille henkilöille. Kuntalaisten osallistumisen suurimpina haasteina vastauksissa nousivat esille erityisesti vaikuttamisen kanavien puute, kaupungin johdon irtautuminen kaupunkilaisista ja tiedon puute. Kyselyn perusteella on ilmeistä, että kaupungin toiminta sekä asioiden valmistelu- ja päätöksentekoprosessit eivät hahmotu riittäväällä tavalla kaikille kaupunkilaisille. Vastaajat toivoivat kaupungin valmistelu- ja päätöksentekoprosessin selkeyttämistä ja läpinäkyvyyttä sekä uudenlaisia vuorovaikutuskanavia kaupunkilaisien ja päätöksentekijöiden välille. Lisäksi kaupungin toivottiin järjestävän palautejärjestelmiä ja mielipidekyselyjä, ottavan kaupunkilaisia mukaan palvelujen suunnitteluun sekä lisäävän sähköisiä vuorovaikutuskanavia ja verkkopalveluja. Tulokset vahvistavat aiempia tutkimustuloksia: elämme parhaillaan murrosvaiheessa niin kuntarakenteiden kuin kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismuotojenkin osalta. Kaupunkilaiset kaipaavat lisää sananvaltaa itseensä ko-skeviin asioihin.		
Asiasanat kuntalainen, kaupunkilainen, asukas, osallistuminen, osallistaminen, vaikuttaminen, osallistumistapa, demokratia, kansanvalta, kaupunki, toiminta, päätöksenteko, kuntalaki, vuorovaikutus, kokemus, mielipide		
Hinta 10 €	Jakelu puh. 09 310 36293	
Myynti Tietokeskuksen kirjasto, Siltasaarenkatu 18–20 A, 00099 Helsingin kaupunki, puh. 09 310 36377		

KAUPUNGIN TOIMINTA TUTUMMAKSI JA VUOROVAIKUTUS VAHVEMMAKSI

Helsinkiäisten näkemyksiä kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta vuonna 2012

Kaupunkilaiset tekevät kaupungin. He myös valitsevat kuntien päätöksentekijät. Kaupungin asukkailla ja palvelujen käyttäjillä tulee kuntalain mukaan olla edellytykset osallistua ja vaikuttaa kaupungin toimintaan. Kaupunki voi kuitenkin päättää siitä, miten velvollisuus käytännössä toteutetaan. Helsinkiäisille on tarjolla monenlaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. On kuitenkin tärkeä tietää, ovatko helsinkiäiset osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiinsa tyytyväisiä ja miten he ylipäätään kokevat kaupungin toiminnan ja päätöksenteon.

Helsingin kaupungin tietokeskus toteutti syksyllä 2012 helsinkiäisille kuntalaiskyselyn, jonka tulokset on julkaistu tässä raportissa. Kyselyn vastaukset antavat kuvaa helsinkiäisten näkemyksistä ennen syksyn kunnallisvaaleja ja kaupungissa käynnistyneitä demokratiatoimenpiteitä. Tulokset vahvistavat aiempia tutkimustuloksia: elämme parhaillaan murrosvaiheessa niin kuntarakenteiden kuin kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismuotojenkin osalta. Kaupunkilaiset kaipaavat lisää sananvaltaa itseänsä koskeviin asioihin.

Julkaisutilaukset

p. 09 310 36293

Internet

www.hel.fi/tietokeskus